

PRÆVIO NUMINE VERO!

Ad nutum

Amplissimæ in inclyto Lyceo

Auraico Facultatis Philosophicæ,

Sub

VINDICE CELEBERRIMO,

Dn. PETRO HAHN,

Scient: Nat: Profess: & Bibliothec: Ordin:

Patrono suo magno,

DISSERTATIONEM PHYSICAM

DE

V I G I L I A

ET

S O M N O,

Pro

Gradu Magisterii ejusque Privil:

Cum publica Cerd. eiorum Lima

In Auditorio maximo anno 1705 d. 16

Junii horis antemeridianis

Decenter componet

P E T R U S W I J Z R H O L M /

Wexionia Svecus.

Maxime Reverende, Amplissimi ac Spectatissimi
Domini, Promotores, Patroni ac Benefactores sub-
missè colendi plurimumq; observandi:

Dn. M. SIMON ZÄLPO/

S. S. Theol; in Regia hac universitate Professor
Famigeratissime, Consistorii utriusque Adiutor
Gravissime, nec non Gratiae Wallensis
Pastor Vigilantissime:

Dn. M. PETRE HAHN,

Cœptorum meorum Praeses exoptatissime:

Dn. HENRICE ZÄLPO/

Curiæ Aboënsis Senator & qvissime merca-
turæq; felicitate evehende, Nutritie
indulgentissime:

HELSINGIN
YLIOPISTON
KIRJASTO

Non licet hic Vestræ, Domini, depingere laudes,
Quæ nitidum cœlis inservire caput.
Quid mage Mæandris recinam benefacta reflexis?
Quæ Svadæ superant æmula verba Dee.
Utquæ meis non sit res hæc in viribus unquam
Tot meritis facilem parte referre vicem:
Sincerò recolam Vigilans tamen ista recessu,
Membraque dum placido victa Sopore jacent.
Infermem bunc, queso, ne contemnatis abortum,
Supplice quem Vobis conseruo mente, manu

Amplissimorum ac Spectatissimorum
Nomina Vestrorum

Devotissimus Cultor ac Æstimator
P. KRÆGÆ HØRM.

Omni, ex orbita integratatis ubi jam discesserat, lex irreprehensa patet:
 בָּעֵת אֲפִיר חַאכְל לְחַם עַד
 שׁוֹבֵךְ אֶל הַאֲרוֹמָזָן (א)
 Non ac si onus vires degradans esset suscipiendum, cum modus, quem recta ratio præscribit, summo sit observandus nisi; humanæ namque res consertissimis laborum catenis, quæ consertim naturam premendo corporis robur addeuerunt, animum ponderum gravitate adfectum mærore perfundunt, perfusum langvore adfligunt, afflictum enervant, enervatumque conficiunt, colla sua dare recusant. Tantò itaque ab ista opinione, quod dicto allegato præceptum otium putes liciti negativum insit, sumus alieniores: Luculentius quantò Spiritus Jehovæ passim & potissimum in Ecclesiaste (β) nos instruit, quod horridas asperasque defatigationum

moles necessariâ quin & jucundâ, intra limi-
tes honestatis si se contineat, respiratione
interpolare prorsus non sit vetitum;

*Nam si hoc nos semper stimulis vexaret acutis,
Cunctos atque pios lusus turbaret amaror,
Sicque tot adversis lento premeremur in aeo:
Letitiae vix hora foret, vix hora quietus.*

Adeoque vel primæ cunæ vagientibus fune-
stum minitarentur interitum: Sed quod qvis-
que, ne in desidiam plane resloveretur, se ad
suum, quando & quod deberet modò, pensum
impigrè revocaret, voluisse videtur Sum-
mus atque independens rerum Dispensator;
hoc enim ut membra vivida vegetaque red-
dantur, omnes supervacui humores sanitati
inimici excernantur & tota denique machi-
na in firmitate conservetur, facit. Unde per-
bellè nonnemo: *bujusmodi exercitium est*
vite humane conservatio, naturæ dormientis
excitatio, virtutum corroboratio, superflui-
tatum consumptio, otio inimicum, temporis lu-
crum, juventutis debitum, senectutis gau-
dium (γ). Alioquin per se cuiquam aridgant
nec scitur nec metitur, cum noctes diesque
stententi id, quod omnis boni Dator gratiolè
confert, adscribere sit piaculum. Τάτ' ἐτέρω
μὲν ἔδωκε Παῦλος ἐπειγό δὲ αὐτέρευτε. Hinc disertè

ora.

oraculum divinum: εἰ τις ἡ θέλει ἐργάζεσθαι,
μηδὲ ἐδιέτω (δ); Nam

Non nisi per multos voluit DEus esse labores

Ad sua dona viam nec sydera segnibus offert.

Quia igitur otiosus DEO hominibusque
est odiosus ἐργάζεσθαι non περιεργάζεσθαι
oportet. Quod commodiore viā expedi-
ri vix poterit, quam si otia ac nego-
tia quævis rite suis dividantur temporibus.
Horum a. vicissitudinis, quam Vigilia & So-
mnus, universum animalium genus & speciem
præprimis humanam alternis iisque statis,
dum mediocritatis lmitibus coēcentur, vi-
cibus occupantes, nescio quod copiosius τα-
uēior sinceriusve temperamentum suppedita-
ri possit; Illa enim vires quiete refectas ad
laboriosas occupationes invitat: hic quassatas
ne ἀπαυδῶντες ἐκπίπλωσι blandâ instaurat re-
creatione. Quibus nisi foverentur animantia,
in quæ, horreo, deformia degenerarent ἐκ-
τρώματα. Splendidum ortum squalido quo de-
turparent occasu! ἀδὲν γοὺρ πλὴν ὑπνός τὰ ὑγιῆ
ἀρθρα ἄλθει. hisce verò si tanquam ministris
non magistris corporum nostrorum utamur
ne medium itineris, spinosis ærumnis, ærum-
niosisque spinis circumsepti viam repentinis

consternatus cadaveribus, immaturisque maculemus funeribus non adeò est metuendum. In Vigiliæ autem & Somni explanatio-ne exiles impræsentiarum ingenii vires periclitabuntur. Υνα δὲ μὴ τῆς ὁδὸς τελευμένης ἀΦαμαργάνωμεν, cum quas facies prima oculis obvertit voces Thematis sint simplicis, ὄνομάτων ἐπίσκεψις, ἦτις παιδείσθεντος ἀρχή ἐστι, auspiciabitur opellam.

MOMENTUM PRIMUM ONOMATOLOGICUM

§. I.

PAΓΑΝΩΜΙΔΙA itaque si sub considerationem cadet, quod immediatum in casu dandi, vel auferendi, calci adfixo a, Vigiliæ etymon sit vigil, latioque, ut qvām notissimum, existat notum vel leviter ac perfunctoriè latinas qui attigerit literas, nobis non præeuntibus, nōesse haud difficulter poterit, in re adeoque cuius obvia diutius hæcere quid adtinet? Vocabulam huic oppositam, Somnum puta, simissis aliis ἀπὸ τῆς ὑπνου (qui vel παρὰ τῆς ὑπνοῦ, sub aqua se condendo, aut subter aquis natando, ita ut allusio fiat ad illud Poëta Mantuani: Conditque natantia lumina somnus (ε); vel παρὰ τῆς ὑποπνεύειν ἀ leniter spirando, cum in

somno

*somno aliquantulum mitius spiremus ; vel
āπὸ τῆς ὑπονόëς ; quia mens in somno quasi oc-
cultatur ac abest, descendit, helladique per-
quam familiaris est) derivari statuamus : in ex-
ternum & insolentem planè morem labi non
videmur, ita ut spiritus asper abeat in s quem-
admodum in vocibus ὥλη, ὅς, οὐαὶ, unde syl-
va, lus, super radices mutuantur, plurimis aliis,
ἔκοντὶ quæ se se obferant, καθ' ἐκάστον sepo-
sit is, id ipsum oculis observare est integrum.
Dehinc euphoniae gratiâ & ob cognitionem
vocalium y migrat in o, uti in vocula νύξ
unde nox: Atque ita est sopnus; Ceterum li-
tera labialis p in aliam ejusdem organi m, uti
quilibet in Sancta lingua μεμυημένος adseverat,
est ἐμετάβλητος; cum ejus consectarii usus,
judice Clariss: Buxtorfio, in omnibus linguis
sit celeberrimus. Quibus de causis notionem
hanc utpote lingvæ fundamento deponentiam,
usu probatam, literarumque conformitatem fir-
matam subdititiæ spuriæque censum ανυπο-
νήτως subterfugere liquet.*

§. II.

O Μανυμία πλανῶν μῆτηρ ue exulet, æqvivo-
ca hæcce æqvivocantia suis sunt coercen-
da æqvivocatis: Justo igitur examine termi-
num vigiliae librantes, istum, ue & conjugat-

tum ejus primarium explicitum *wigilare* si-
 guare didicimus. 1. Curam, reique alicujus
 circumspectam considerationem, gr: Φευγίδα,
 Ἀφορσία ut: ἀγρυπνίαις ὑπὲρ τῶν ψυχῶν ὑμῶν (5).
 Et manendum mihi statuebam quasi in
 vigilia quadam consulari & senatoria (2).
 Hinc Enti entium, eminenti licet modō, tri-
 buitur: (η) למשפטך וחקירך. sic Jer.
 I: v. 12. item 44: v. 27. & alibi passim. 2. Ex-
 cubias nocturnas seu Νοκήφυλακήσιας אשמרות
 unde Scriptores saepiuscule opera sua hisce
 condunt loquendi modis: Variare *Vigilarum*
 vices: *Vigiliarum* vices ante cubiculi
 fores servare & Homerum si audire mavis:
 Φυλακὰς ἀμειβόμενοι χεῖν (9). 3. Certam diei
 naturalis portiunculam sive illum temporis
 articulum, quo vice sic exigente excubitus
 ad alios transferebatur Vigilarios, ita tamen
 ut epitheto ordinali constringatur; Nox e-
 nim ad fluxum Clepsydræ priscis in quatror
 distributa fuit partes, quas ex vigilum offi-
 cio Vigiliam primam שָׁמַרְתָּה נִשְׁמָרָה item no-
 ctem primam, Vigiliam secundam, tertiam
 & quartam adpellarunt, quarum singulæ tri-
 bus includebantur horis, unam majorem
 constituentibus. Sed & umbram obscuram

sub-

subprimie Lux Evangelistæ, Τὸς ὁψὲ, μεσημέριας, ἀλεκτοροφωνίας καὶ πρωΐ mentionem injicientis (ι). 4. Ipsi Vigiles φρεζόρες, Φύλακες, ἐγενόρες θμρόμ, עירום ut cum dicimus: circumire vigilia: Urbem munire vigiliis. Sic quoque Hebrei per τὴν μάρτυραν, μάρτυραν, μάρτυραν tanquam abstracta non unâ vice concreta exprimunt. 5. Vulgo feriam aut festum; ὑπερβολὴ πάνυχον ἀπώσανθε, ut vigilia nativitatis Christi. Sic Plautus (κ) vigiliis cereris sacra designat nocturna, quibus mulieres, somno naturæ negatō, in æde Cereris interfuerunt gr. πάνυχιδες, Æmilio Probo mysteria dicta; Ea quippe nocte ne cubilia cum Viris sociarent, cautum erat: Justino autem [λ] initia seu noctes initiorum. 6. Vigilantiam spiritualem à vigilia & quiete naturali præscindentem, quā quidem nullas non vitæ hujus horas extrahendas esse monitor ac præmonstrator sacer est codex. Hinc toties: γεννορεῖτε, γεννορεῖστε, ἔκνηψατε δικαιῶς, μακάρεσσοι ὁ γεννορεῶν. 7. Liberum sensuum externorum & internorum, si actus in sece animum converat, exercitium; Aut etiam statum illum, quo sensus non impediti suas obeunt functiones (μ), quem quoque significatum, aliis suo

(ι) Marci. 13. v. 35. (κ) in Aulul: (λ) l. 2. c. 6. 13.

(μ) Claub: c. 60. §. 2010

suo loco ac foro relictis, scopo nostro egredi servire constat.

Somnus parili ratione ἀναμφισβήτως suis est immersus æquivocationibus, quarum quædam ex relatione termini oppositi emergunt; 1. Namque DEO καὶ συναλάβασι adfingitur. Ubi tamen τὰ ἀνθρώποις φῶς λεγόμενα Θεοπρεπῶς νοῆται, uti illud: עורה למה תישן אָדָן הַקִּיצָה אֶל־חַזְנָחָה לְבָצָחָה [v); alias enim, nisi παπλήκτως titubare, sic decretum, illud Psalmi in veritatis columnam adripies: (xi) אל־יְנִים שָׁמֵךְ רֹנֶה לֹא־יְנוּם וְלֹא יִשְׁן שָׁמֵךְ יְשָׁרָאֵל. licet ipse אָרָךְ אֲפִים simulet quasi, se νυκταλκῶς malorum, quæ patrantur & dirotum, quæ in pios evomuntur, ignarum vindictæque esse oblitum ēι πολλῆ μακεδονίᾳ σκέυη ὄργην ἐνέγκας. 2. DEum Φαινόμενον, quem διεσιδαιμονεῖσαί gentiles effinxerunt, designat, ut in isto Maronis:

Cum levis ethereis delapsus somnus ab astris
Aëra dimovit tenebrosum & dispulit umbras
Te Palinure petens; tibi tristia somnia portans
Infanti: puppique Deus constet die in alta (o);
Et in illo Palingenii: Somne, quies rerū placi-
dissime somne Deorū. 3. Latissimè ut vegetatibus
atq; etiā inanimatis adsuatur, uti cum canit Stat
pigris

(2) Ps. 121: 3, 4. (o) L. S. Aeneid. v. 838.

Pigrō torpēbant litora somnō : Et imbelli so-
mno recubant æquora. 4. Speciem per so-
mnum oblatam, ἐνόπιον, ὄρας, ὄνειρος, חלום.
Sic esse in somnis i. e. ἐνόπιον εστι, ὄνειρον seu
somniare. Uti vicissim καὶ ὄρας vertit Sve-
cus i. Sömnien (π). Quam quoque acce-
ptionem Poëtarum splendor adamat: Sunt
geminæ somni portæ (ϱ) &c. 5. Pro ipsa no-
cte ab hoc eodem usurpatur; Libra die (diei)
somnique, pares ubi fecerit horas &c. (τ). 6. Ca-
talepsin, licet parcissimè, adumbrat, quomodo
istum morbum vigilantis somnum adpellari
posse adserit Ant: le Grand in instit: Philosoph:
(τ). 7. Ecstasim involvit, ceu LXX viralis inter-
pretatio Hebr. תְּרוּמָה ēkstasis nominat. Hinc
B. Hieron. c. 45. in tradit: Hebr. Pro ecstasi h.e.
mentis excessu ponitur in Hebr. תְּרוּמָה quod
Aquila καὶ Φορέρ seu somni vehementis im-
petum; Symm: κάρη h. e. magnum, gravem
& profundum somnum esse interpretari sunt.
Est a. ecstasis secundū Gregoriū M. (v) dormi-
tio quædam vigilans, seu dormiens vigilia,
quâ videlicet anima à sensibus abstracta di-
vinaque sentiens & dormire videtur mundo &
vigilare D^Eo, utpote vel ad amandum, vel

auscultandum rapta. Unde Viri sanctitate notabiles, non corpore sed virtute sopiti, laboriosius dormiunt, quam vigilant; Quippe qui turbidis hujus seculi concupiscentiis exempti, actionumque spiritus, qui terras subcutiunt, auribus quasi cerâ obductis accipientes, dum quieti student, mente virtutibus intentâ, vigilantes dormiant. Horsum illud **לכלָה מקרשָׁה** spectat: (Φ) אנו ושנה ולבי עז. Ceteroquin Divi Augustini inter somnum, ecstasim & mortem differentia cachinno non est digna: Cum rapitur, inquietis, anima ad ea visa, quæ spiritu cernantur, similia corporalibus, omnino à sensibus corporis avertitur amplius quam solet in somno, sed minus quam in morte; Quia videlicet in somno communi avertitur quidem anima à sensibus externis, sed non ita potenter, ut adplicato forti sensibili non illico adverterat: At in ecstasi, perfectio scilicet modo sese habente, ita altè sopitur ut vel adplicato vehementissimo objecto sentire non soleat; Prætereat in morte abstrahitur anima ab internis pariter externisque sensibus: In ecstasi solum ab externis, adeo ut medium locum inter somnum & mortem videatur occupare. 8. accipitur pro morte eaque naturali ut

Qui

Quid mors? eternus somnus: somnus brevis est mors
 (x). Ab Homero Κασίγνητος θανάτῳ, à
 Virgilio consanguineus lethi vocitatur. Sic
 conjugatum somni secundarium, dormire
 scilicet, ut & Græca καθεύδειν, κοιμᾶσθαι non
 infrequenter in Scriptura Canonica morien-
 di significationem sibi induunt. Hinc Ἀπαρχὴ
 κεκοιμημένων verbis non inficeris suos adfatur
 discipulos: λάζαρος οὐ φίλος ήμῶν κεκοιμητοῦ
 ἀλλὰ πρόσων μου ἵνα εὖπνίσω αὐτὸν. Εἰρήκει δὲ οὐ
 ἴησος τοῖς Θανάτοις αὐτοῖς (ψ). Hinc sepulcreta
 vocantur κοιμητήρια. Quin & ipsa sepulcra a-
 lias קברות nominata Sp. S. titulo משבצת h.e.
 cubilium, piorum ante omnia, dignatur (ω).
 9. Pro morte spirituali temporali, quæ alio-
 quin dicitur somnus culpæ, quietique natu-
 rali ad primè σύμμορφος est: Ratione 1. im-
 provisæ oppressionis: 2. sensuum privatio-
 nis: 3. actionum intermissionis: 4. variarum
 imaginum illusionis: 5. diuturnioris vel bre-
 vioris dormitionis: 6. facilioris vel difficili-
 oris excitationis. De hoc sparsim Sp. Sancti
 Amanuenses loquuntur & nominatim Paulus:
 ὡραία ήμᾶς ηδη εξ ὑπνώς ἐγερθῆναι (α). Ἔγειρασθαι καθ-
 εύδων (β). 10. Pro morte aeterna à Prophe-
 ta

ta שְׁנַת־עוֹלָם seu somnu perpetuitatis insig-
nita (γ). II. Pro somno animæ, nixi auctoritate Aristotelis ita differentis: Αργεία γέρε εἰν
άύπνιος τῆς ψυχῆς, ἢ λέγεται πενθαί καὶ Φαύλη (δ).
II. Pro somno naturæ, seu quiete animalis
naturali, quam, prioribus tanquam αὐτοσφό-
γοις ad sua, unde devenerunt, domicilia re-
missis, hac vice indagamus.

S. IV. Πολυτυμοίας latius stipat συνωνυμία: Atq;
ita si חַלְשָׁנוֹת אֶת כָּל־חַלְשָׁנוֹת species συνωνύμως cum
vigilia recurrunt: שְׁמָרוֹת אֲשֶׁר, שְׁמָרוֹת אֲשֶׁר:
Græcorum ἐχεγγορσι, ἀγευπτία, ή τὸ αἰσθητήριον
ἐπιτίθενται, λύσις, ἀνέργεια, πενθή, πόνος καὶ
περίζητος: Germanorum δὲ wachen: Sveo-
num wakning/ wako: Cum Somno v. retro-
commeant חַנְשׁ, מִרְצָעַת, מִרְצָעַת,
חוּת בּוֹת גּוֹמָה, תְּנוּמָה: ὕπνος, κοίμημα, κοίμησις, κοῖτος,
αἰσθήσεων πᾶσις, ἀνάπαυμα, ἀνάπαυσις, δεσμὸς
αἰσθήματος μετάπαυσολή, ζερεμία περώτω αἰσθη-
τικῶν, αδυναμία γρήσσως ἐν περώτῳ αἰσθητήριῳ, ε-
ρησις ἐχεγγορσεως, μεθόρον οὐ λῦν οὐ τῷ μὴ λῦν
&c. Animalium virium quies, dormitio &c.
der Schlaff/Sönn. Et ανεπιτηδεύτως:
κῶμα, τῶν πόνων ἄρτυμα. Sopor ut:

Sit sopor ille seris reficit qui fessa labore

Membra - - - - (ε);

domitor malorū, requies animæ, pars vita hu-

ma-

(γ) Jer. 51. v. 39. (δ) L. I. de morib. c. 13. (ε) Marcel. Pah.

manæ melior, pax animi, perfugium laborū & sollicitudinū, publica curæ medicina, qvies sopora, menti Deus utilis ægræ, mortis simulacrum ac frater, placidissimus quietis pater noctisque amicus, & consimilia plura Poëtis ac Oratoribus, à quibus non exiguis sæpe nitor rebus imponitur ipsis, non ignota. Cum Vigilia & Somno junctim sumptis coincidunt sensuum adfectiones; qvia diversus harum status à sensibus dependet, ita ut operationes & cessationes ab iis dignoscantur v. gr. libera sensuum exsecutio est Vigilia: eorundem v. cessatio naturalis, qvies seu somnus.

MOMENTUM SECUNDUM

PRAGMATICUM & quidem ἀνασκευαστικὸν.

§. I.

NE verò pervicacius quam perspicacius in nominaliū, quæ delicatiores ceu περιναθάρματα καὶ περιψήματα despiciunt habent, scrutinio hærentes laureolam in mustaceo quærere existimemur, ab hisce ad realia divertendus est animus. Quam autem necessariæ sunt cuilibet, qui mortalitatis jugum non excusserit, Vigilia Somniique periodi, ἵνα μὴ κατάξηρος μνόμενος τεσσερας τὴν ἐπιμέλειαν καὶ ρώμην ἀπαιρογένη ταῦτα αναμφιβόλως quoque carundem

essendi seu fiendi notitia ac veritas sarta tecta
 adstruitur. Nec id ipsum progressui nostro ini-
 micum fore conjectamus si, antequam præ-
 cipiti saltu in veras harum affectionum æ-
 tiopylas nos imimitimus, dissipissimos animis,
 annis pariter ac locis de *Somno* præprimis
 disjunctissimorum sensus nobis eligamus præ-
 ambulones, illorum ut vestigia nos vel an-
 trorum, vel retrorsum suspenso gradu placi-
 dè ire maturius moneant. Horum autem alii,
 quos antiquior tulit ætas, eò usque sunt pro-
 gressi ut *Somnum*, dum sangvis in venas re-
 gressum pararet, animalibus obrepturum ad-
 firmare sustinuerint, quibus adsuevit Alcmæ-
 on. Quæ quidem sententia tantò pauciores
 sibi prospectura est patronos: certius quantò
 est nec spiritus animales, qui sensus motusqve
 animæ proxima sunt instrumenta, hospitio suo
 præparationis ὥλικῶς deserto catholicam cum
 sangvine demigrationis societatem & quidem
 ἀμέτωπη μόνον in venas petere. Vah quam
 frivola, monstrosa, brevesqve, huic opinioni
 debitum si inesset robur, animalibus dica-
 rentur *Vigiliae Somnique*, ne dicam minutæ,
 sed præstigia, quæ cum in universum omnia,
 tum illa præterim, quæ sunt macilenta &
 pingvioribus rapidiorem sentiunt sangvinis
 cir-

circulationem non sine vitate satietate esse
 mansuræ! Imò vigilans foret *Somnus* dormi-
 ensque *Vigilia*; aliquæ namque circumfluæ
 massæ sanguineæ portione venas invisentes;
 quâdam etjam arteriæ intumescunt ac subsi-
 dunt; quod inter cetera earundem intra ho-
 ræ moram ter mille, si non plures, in homi-
 ne integræ ætatis & temperatæ complexio-
 nis, pulsus planum reddunt, cum quilibet mo-
 tus cordis contractorius semiuncialis præter
 propter sanguinei ponderis eruptionem trahat
 comitem. hui! dictum præjudicium, ni sit in-
 concessum, corporis animalis nutritionem
 per *Somnum* labefactaret, cuius tamen miti-
 oribus inter dormiendum vicibus nec experi-
 entia nec sensus in serio rationis examine
 calculos obtinentes reclamant: Causa in con-
 spectu est; non enim venæ sanguinem segni-
 ore, frigidiores ac crassiorem ad cor ad-
 vehentes: sed arteriæ calidiores ac subtilio-
 rem avehentes cumque eo in loco, quem
 dum subsidunt, obtinet, deponentes, initio
 cum proximis particulis nec odio so unionis
 fœdere, ipsi nutriendi actui subserviunt (5).
 durum itaque hoc de *Somno* judicium enumera-
 râsse, enodatè idem est refutâsse.

§. II. Quidam, quibus facem prætulisse
 Diogenem perhibent, totum circa hoc pun-
 etum negotium ad hanc retulere causam,
 quod sanguis aëra, quem venæ continent, in pe-
 cotoris seu thoracis cavitates detrusum com-
 pingerebat, atque hæ calore reforçæ privativam
 hancce, loqui jam populariter licet, induce-
 rent prolem: Ast ἀπλῶς cum hisce facere vix
 erit ἀσφαλὲς; non enim (as quid per aëra, qui
 istis conclusus sit cavernulis, voluerint intelle-
 ctum σαφῶς comparet; Sin (β διαρρήδην οὐ κα-
 τὰ χράμψα corpus illud simplex vulgare quo
 σωχεῖον ad ripueris (invitatis licet Neotericis,
 omnem aërem, utpote ad quem componen-
 dum quælibet egregiæ tenuitatis particulae
 concurrere possunt, è variis cœlestibus ac ter-
 restribus corpusculis esse mixtum, nisi forte
 Aristotelicis ludos faciant, concertantibus) (ζ)
 Peripateticis rhonchos ducturis haud dubie vi-
 debere intolens; Qvod si enim hoc felicissi-
 mum vacui supplementum non per apertam o-
 dò sed etiam opera arctissimisque constricta
 vinculis se insinuans (η) propelleretur in hasce
 pectoris cavitates, in aliis metus esset vacui,
 in hisce tædium supervacui. Supervenit (γ re-
 centiorum vis aëris elastica, quæ hoc adserum
 cei

ēū ēπισΦαλēς pessūm premit; particulis namque a-
ēris flexilibus funiculorum adiutor velocius rotaro-
rum agitatione majori in pectoris cævis extensus
rareceret sive ad motum suum continuandum ma-
jus spatiū requireret (9). hei quanta tunc inter sternen-
dum esset respirationis angustia, quanta dyspnœa! Si
(d) spiritibus animalibus aēris indidere nomen, audita
antiquorū pariter ac recentiorum hac in re quā adpel-
lationem symphoniam, signum quidem aliquāli re-
ceptui est dandum, ita tamen ne fuga, extra causam,
præter easam nos auferat; concessō namque spiritus
aēris involucro prehendi posse, ipsis, nisi arundineo
innitantur bacillo, probare incumbit, hi ne venas
immediatos ac proprios agnoscant tubulos? Quid?
erudiant nos quæsumus, quo (e) præpotenti & limitato
tamen auram hancce subtilissimam, in venis conten-
tam, in sternum cogendi dominio sangvis iste præpol-
leat? Subtilitate illustres in arteriis spiritus hujusmo-
di propulsionis immunitate anne donare velit vel pos-
sit? hem! quod vix enervis contra illos est nervus: in
medio hocce ventre spirituum erit excessus: in infi-
mo, ut de supremo nihil dicam, querulus eorumdem
una cum actione defectus. ΨηΦισματος E. tenuitas,
idem diligenter si inspexeris, haud ægrè perlucebit.

S. III. Nonnullos, qui Empedoclem enunciati sui
auctorem prædicant, somniculosum hunc effectum ex
eo, quod eslor, sanguini qui inest, tempore seu potius
frigore languescat, generari opinatos accepimus: Ast
pace eorum quod dicatur: Somniarunt ferè hi vi-

C

gilan-

gislantes quæ volueret; quo circa lubentiores multò
temporium sis instantum mittimus repudium; Cum
Nemo etenim sane, cui sana in corpore sano est
Mens

In non modico astivi solis vapore laticem
sanguineum etiam per venas ad cor refluxum refrigerari
jure sit conquesturus, quam arcta imo arctissima nos
tunc macerarent quietis intervalla! Δύναμις certè à-
ναιψυχή non infrequenter tunc temporis tam procul
exulat, ut, nonnunquam etiam antequam Somnus in
lectum receptos occupat, inter blandas sudorum stil-
las, crura, quæ ipsa commodi honestique ratio alio-
quin tegumentis velare voluit, vel sub nocte concu-
bia velamenta rejiciant. Proniora etiam, huic adser-
tioni robustæ si inessent vires, in soporam quietem
animalia iners consiperet bruma, quam pleraque ge-
lu, quod corpora vix mediocriter adficit, rigent: cum
tamen vernali ac astiveli, licet noctium dentur &
brevitates & caliditates, quam brumali tempore ani-
malia artus suos, ob promptiorem scilicet spirituum ani-
malium resolutionem ac dissipationem, ssviōre ir-
rigent placentq; Sopore(1). Evidem si caloris, qvo san-
gvis foveretur, privatio somnum includeret, ne egena
ejus animadvertisatur utilitas veremur; Unde namque,
hyeme præsertim, iste calor devocaretur, qvi digestio-
nis, cuius mirus, dum dormitur, deprehenditur suc-
cessus, facilitaret ac absolveret opus? Qvomodo de-
inceps nutritio, concoctionis filia, númerum quater-
narium æquantes necessitatis conditiones à physicis
passim postulatas sine caloris in sanguine insiti ope-
ad-

adimpleret? Denique si sub caloris insiti notione calidum innatum comprehendant, idem agant necesse est; hoc n. non perit, sed eo tempore, quo summa frigoris inclemens nos urget, manens de suo cum vita animalium durationis termino gloriatur (x).

Quin & illud Keckermannus specta: Ubi frigore cor & sanguis ac spiritus cordis cerebrique condensatus est, simulque spiritus animales ita sunt stupefacti, ut sensus communis ligetur, exstingvuntur & quasi dormientes moriuntur (λ). Cujus mentem non sanè dissuit Ant: le Grand, qui prater ea, quæ modò adduximus, ita fatur: Calore, qui in corde residet, pereunte omnibus motum cessare: ac proinde mortem nobis contingere, quum nativus calor deperditur, aut aliqua ex præcipuis corporis nostri partibus corrumpitur (u). Ad ultimum si frigus, ut συγχωρητικῶς sensa expendamus nostra, cessationis hujus catenus, quatenus non-nunquam per illud spiritus animales obtorpescent & hebescent, esset efficiens: At certè inferior ac remotior habenda est causa ad generalis, ad quæ & quidem immediatae quām ut evahatur culmen.

S. IV. Galenus variis variorū de hac affectione prælibatis placitis nodum quæsti soluturus, eundem, ut videtur, explicando implicat; In hunc n. modum ejus leguntur verba: οὐδὲ γέ εὐδαιμόνεστι εἴτε ἐργον εστι Φυσικὸν οὐ πνος, εἴτε μάθητας (v). Neque tamen eō feciūs alibi, quod placidæ evaporationes spirituum

(x) Vid: Ant: le Grand: inst: phit. Art. 17. de animali: & Sperling. C. de vita ac morte. (λ) p. 439. (u) Art. 6. part. 8

[v] Lib. de instrumento odoris,

animalium, quod minus apertam in nervos offendat
 viam, vascula obturando somnolentum huncce en-
 tantur factum, detegere definit: Ipsius E. αμφιλο-
 γία, ne διηνεκῶς istiusmodi adhæreamus effato,
 nobis est submonitrix. Præsertim dum aliis in locis,
 quod calor à siccitate vel ἐφιδρώσει seu laetitudine
 nimia in alimentum conversus, aut à majori, quam
 par fuit, humoris copia, ne, quem intendit, adie-
 quatur egressum, retentus vegetam mansuetamque
 hancce provocet requiem, inculcare fatagit [ξ]. No-
 bis autem, in quos præiens cadit ætas quin, licet
 non omnis, tamen quidam somnus, utpote natura-
 lis, ex nexu causarum naturalium debito modo ac-
 ordine moderatarum ortum trahens, naturæ sit ef-
 fectum, ambigere nec convenit nec expedit. Præ-
 terea ξ συγχάρησιν, si scita ejus huic tolerarent
 sensum, quod ob adscendentes cum sanguine vapores
 spiritus crassiores & ad motum ineptiores reddantur:
 Quadammodo sed non ut generalis obtusi motus ac
 sensus membrorum, seu quietis spirituum animali-
 um causa solitaria acceptari possunt. Kαὶ ἄρση in-
 terim illud est remittendum, quod exhalationes ha-
 spirituum animalium canaliculos, ut undique illis in-
 tercludatur via, obsideant: Sed existimandum est
 eos non tam celeriter moveri, nec, ut in vigilia,
 à cerebro ad exteriōres partes, nec ab exterioribus
 ad cerebrum ferri. Ubi desideratissimus delubrique
 nostri, dum vixit, Celeberrimus Medicinae Doctor
 & ejusdem facultatis Professor (o) in collegio suo

ana-

(ξ) Parissimū l.3, e, 10 de causf: puls. (o) B. Doct: N. Waller.

anatomico differuit. Qui n̄ alioquin illi, quos somnus nuper oppressit, per contactum vel immediatum, vel mediatum seu vociferationem, expurgiscebantur, nisi actio sentiendi organum adficiens ad cerebrum usque perveniret, ibique delitescentes spiritus animales, aliis ubi fuerint associati, ut ad organa decurrerent, propelleret? Quis impressæ actionis, ut spiritus ad membra discurrant, ad cerebrum progressionem cum omnimoda nervorum obstructione, nisi etiam qui ἀντικείμενον ēν προσοχήν πέμψῃ concordare facit, se conciliaturum triumpharet? In subsidiis etiam heic erunt succenturiati Κανόβαται omnimodam hanc nerveorum meatus obfessionem diluendo atque deludendo expedientes. Post hos ibunt diversi membrorum per quietem motus, jactationes arteriarumque pulsus. Ne v. quis obligariat hos membrorum motus à musculis, quando quidam eorum contrahuntur & alii, ex adverso illis qui respondent, extenduntur, dependere: Attendat, quod musculi absolutè, in se & seorsim spectati hujusmodi agitationis excitandæ prorsus sicut incapaces, nisi spiritus animales per iis alligatos nervos concurrent, à quorum communitate, quod hic potius quam ille contrahatur, promanat, ita ut ille, ad quem plures confluunt spiritus & consequenter magis inflatur, contractionem subeat: Qui v. egeno gaudet spirituum iofluxu hincque tenuior & longior factus extensionem admittat (π). Nec est quod arbitrere solos spiritus à cerebro diffuentes in mu-

sculorum motus conspirare; Sufficit n. quod hi reliquos, quos singuli corporis nervi pro tempore concludunt, quod horum vel istorum motitentur, dirigant; Aut ostiolorum, per quae alii manantes cum hilce adunari possint, apertioem præparent (ρ).

§. V. Philosophorum *ἀναδυμάτων* seu alimenti divaporationem, quæ sursum elevata regreditur & Euripi instar refluit, hæc verborum structurâ esse pronunciat: οὐκ ἐστιν ὁ ὑπνός ἀδυναμία πᾶσι τοῖς αἰσθητικοῖς, ἀλλ' ὅν τὸν τρεφήν ἀναδυμάσσεται. Αναγκαῖον γὰρ τὸν ἀναδυμάσσεται, μέχρι τοῦ ἀθετητοῦ, εἴτε αὐτοὶ φέρεται καὶ μεταβάλλεται, καθάπερ ἔνθητον. Τὸ δὲ Σερμὸν ἐκάστη τὸν λόγων τοῦτο τὸ ἄνω πέρι φυκεῖ φέρεται. Ότιν δ' εἰπεῖς ἂνω τούτος γένηται, αἴθρεον πάλιν ἀνισχέφεται καὶ καταφέρεται. Διὸ μάλιστα γίνονται ὑπνοι διπλοὶ τοῦ τρεφῆς. Αἴθρεον γὰρ πλὴν τοτεύχεον καὶ σωματῶδες αὐταφέρεται, ιστέρενον μὲν τὸν βαρύνει καὶ ποιεῖ νυσταζεῖν. Ότιν δέ τοι διαφέρει κάτω καὶ ἀνισχέψειν αἰσθάσῃ τὸ θερμόν, πίπερόν δὲ ὁ ὑπνός, καὶ τὸ λόγον κατεύδει (σ). Vult scilicet hicce ingeniosissimus alioquin naturæ myšta, quod halitus ex alimentis nuper adsumitis & in chylum conversis per sua vasa calore cordis in cerebrum, mīntow̄ ὅν τῷ σώματι ψυχεόταν, elevati frigidâ ejusdem substantiâ concrecant, crassioresque ac graviores nonnihil facti ad inferiora descendere incipiunt, nervorumque meatus obstipent, ne spiritus animales ad organa sensuum possint deferri. Unde etiam

(ρ) *Vid. Instit. Ph. Ant. le Grand Arg. b. (σ) lib. de Vig: 5 S. C. 3.*

jam in hoc eodem capite *somnum*, quod sit *omnibus* *ad somnum* *deponit*. *Ἐπεριῆσται τοῦ ἀνθρώπου φυσικὴν*, definit. Ne
v. adieversatio ipsius sit clumbis, nonnullis ab expe-
rientia mutatis ratiocinjis pugnat, quæ ceu tela in-
eluctabilia complices ejus tantum non *αργίας*
ακαλάπτων vibrant. Primum quod intendunt tor-
mentum in temere sese offerentes haud frustra, ut
opinantur, excussum hoc est: *Comes ingesti ali-
menti est somnus: Ασθίας v. per vigiliae*, cuius diver-
sitas mater est vaporum respectu illius præsentia:
Eorundem vero harum intuitu absentia. Post hoc
Lurcones mustisq; madidos laticibus dispiciendos
subornant; Qui altiori & diuturniori indulgent so-
mno, cuius genitor vapor cerebrum incessens haud
dubie salutandus venit, adeo ut non incongrue il-
lorum lubidini illud Poëtæ stellati tetrastichon hu-
c traxeris:

*Semper in ore cibo: manibusq; vestibus unctis
Sordida qui curant solius gaudia ventris
Grandiaq; inverso siccant data pocula fundo,
Connivent oculis vigilare nec arte valebunt.*

Dehinc infantorum somnolentiam senuisque inso-
mnibus noctibus armati turbatis alacres inferunt pe-
dem, quid vapidus efficiat humor clamore sublato!
Denique ne quod satis sit præsidii adhuc desideretur,
ad *τετραλύχα* strenuè decurritur, ingentem vim va-
porum capiti infudentia, cerebrumve refrigeran-
do eosdem condensantia: Ast clypeata hæcce acies
majori nisu quam iactu ballistas suas exonerat, ita
ut ejus adversarii nondum receptui canant; Licet
enim

enim, si evaporatio nutrimenti sub incudem exanimis revocetur, fieri sæpenumero possit, ut illi, qui copioso præprimis pastices opplent cibo, in gravem resolvantur somnum: Non tamen hic effectus in vaporum æstum, sed aliam potius causam, Neotericos si consulueris, est refundendus; Illi enim continuam sanguinis per corpus animalis circulationem educti aperire aptè nequeunt, quibus insistendo tramitibus per tot intestina osseasque compages, tanquam arctissimis vinculis constricta repagula, exhalationes hæc è ventriculo in cerebrum transmittiqueant; quippe qui potiorem humiditatis, quæ cerebrum perfundit, portionem per arterias transire atque è massa sanguinea proximè ac immediate instillationem mutuari supponunt (*r*). Ad hoc si, quos stomachus egerit, vapores per se ὑπνωποιοὶ dicentur, ἀεὶ νοῦς αναγκαῖος post pastum tales forent; καὶ autò d. præsupponit κατὰ παντὸς, cui tamen rei experientia opportunum indicit bellum; persæpè namque stomacho cibis vacuo improbus labor mortales soporat, quod minimè ἀκατασκευάσως eructat Ecclæsiastes c. 5. v. 11: מִתְוקָה שְׁנַת הַעֲכָר אֶם — מִתְּהָאֵם חַרְבָּה וְאַכְלָל. Et certè Somnus ab iis, quibus malignantia fortuna insultat, non raro nutrimenti loco expeditus capitur. Nec etiam quod in vulgus abit adsgium in animis exolevit nostris: Πεινῶσσιν ἀλαζόπηνα ὑπνῷ ἐπέρχεται, tralatitiè in eos quamvis quadret, quos Salomon taxat Prover. 4, v. 16. Et quod non minus in rem nostram esse dices: ὑπνος πείναν-

τὴν κακέχαλην δαμό. Si hoc anno post recens ingestam alimoniam intestina ac ventriculi nervos commoveret ac irritaret liqvor gastricus ἀτοπον. His adjuce quod, cum majorem, ut plurimum, sensum facias, ejusque levanda desiderium & actum brumali quam aestivali tempore, quod venter ob pororum cutaneorum ab aere frigido factam obstipationem, spirituumque firmiorem detentionem calidior viget, persentiscamus, in somnum multò essentia faciliores; cum tamen huic è regione quod est oppositum partim experientia dictitet, partim virorum nec insimilis commatis judicia suffulciant. Ilsa utique ciborum concoctio veriorem proclivitatis in somnum rationem ἐκ ἀλογῶς substernit (v); Tunc enim, quia spiritus in ventriculum, ut digestionis operi praesint, ablegantur, cerebrum non potest non spirituum defectu laborans refrigerationem adeoque soporem quendam subire; qui namque adhuc supersunt, nervorum duobus apertis detinendis sunt impares aut etiam eorumdem laxationi & inter se complicationi inhibendae. Quapropter externæ corporis partes alimento deglutito refrigeratoriam istam vim retundere nequeunt. Concedamus etiam quod succus alimentorum è ventriculo in venas transiens, dum sanguini admiscetur, semper illi quasdam de suis imperiatur qualitates & aliis missis crassiores eum faciat in prima sua cum illo commixtione, ita ut sanguinis particulæ à corde ad cerebrum, quò spirituum animalium jacturam restarent, missæ, solita agitatione, efficacia ac copia qua-

dantenus exutæ levitatem ac alacritatem corporum nostrorum obnubilent; unde etiam eâ horâ ad somnum magis propendemus; Coctione a. absolutâ sanguinis ille transeundo per cor factus subtilior spiritus fortiores ac copiosiores efformat, nosque vividiores ac dexteriores ad ea, quæ nostra sunt, expedienda singit (φ). Solio tamen cause totalis, necessariæ & proximæ istæ disturbanda esse conclamamus. Κυπελλομάχος quod adtinet, nisi nimis laevia ciboria oblivioso expleant massico, quieti huic somnificæ interdum etiam agiliores, quam si sobrii essent, admisso tamen pro consuetudinis atque temperamenti varietate discrimine, reluctantur, licet tandem spiritus animales per sensuum operationes dissipati, ut nervos atque fibrillas diutius tenere tensas atque ita corpus, antequam per somnum incrementis adaugeantur, in statu vigiliae continere nequeant, diminuantur & segnescant. Et quid mirum quod hi in κυπελλομάχοις sua methodo analyticâ à minori ad majus progrediendo morantesque sàpè dies ac socias noctes complures casis sibi destinatis frangendo plures

Per noctesq; diesq; premant sua lumina somno?

Infirmior præter hæc cerebri constitutio serotam coluviem arcere nequit, eò quod ejusdem pori laxiores facti sanguinis excrementis sine obice introitum relinquant (χ). Verum hujusmodi somnolentia à natura non per se intenditur, sed propter extraneum nimium, quod vertitur in vitium. Quod insuper ex infantum, ficut

(φ) Conf. Lud. de la Forge in notis ad Ren: des-Cart: tract: de homine Art: 57. (χ) Pb. Burg: de S. G. vig.

sicut ex aliis viventium recens genitorum, plus quam
 adulatorum, corporibus destillet atque exhalet, non al-
 ter ac plures vapores e locis humiditate scatentibus
 praesente calore exsurgunt, his quidem est ad liquidum
 deducta. Nec rixa diu alenda est, an humor iste fa-
 ciat ut infantes somno sint dediti? cum is poros ple-
 xus Choroidis aut arteriarum Carotidum crassitie sua
 obducatur, iterque spiritibus animalibus obsepiat; dum
 namque ab his non ita ubertim a corde provenienti-
 bus cerebri medulla, omnesque ejus ductus adimple-
 ri atque aperti teneri nequeant, somnus necessariò ac-
 cessum parat, sicut vela navium non raro ideo, quod
 placidior venti spiratio ea sufficienter expandere ne-
 queat, corrugantur. Licet igitur ingens ista in teneris
 hilice humoris affluentia ad cerebrum adpellens spi-
 rituum animalium motui compedes injiciat porosq;
 cerebri non difficulter obserret (ψ): An tamen adæqua-
 ta, immediata ac universalis sit causa, γνεχῶς καὶ πε-
 ξετκεμένως judicantibus decidendum commit-
 titur. Sed nec illud ὄλως inconcussum manet, quod
 ἀγενπύια senectutis sit socius; Etsi uero decrepiti, qui-
 bus siccius calidiusque e temperamentum, non solum
 sunt φιλάγρυπνοι sed quandoque etiam πανάγρυ-
 πνοι: Illi tamen, quibus humidius frigidiusque est
 cerebrum, per se sunt φίλυπνοι.

S. VI. Proscenium jam ipse Cardanus hoc ratio-
 cinio, quod spirituum & sanguinis quies permitis hu-
 jus sobolis sit genitrix, premunitus concendit: At
 quam cespitavit & ille, in naturæ contemplatione

vel mediocriter versatum præterire vix poterit; Sive enim naturales (ad pronunciatum veterum si sit loquendum, omnes licet partem sanguinis subtiliorem pro sua venditent materia & qualitate, majori nimirum vel minori subtilitate, discrepantes diversam in diversis partibus accipere formam variosque ad usus comparari dicantur) qui in hepate ex tenuiore ac spirituofiore sanguine geniti per venas in totum corpus distribuuntur, contempleris: Hi naturalibus actionibus nutritioni videlicet, accretioni ac generationi edendis tamdiu invigilant, subjectum quamdiu, obtinendis non obtentis, fato non concedit; sive in vitales ex naturalibus in dextro cordis ventriculo attenuatis magisque elaboratis atque aëre per inspirationem arteriarumque dilatationem attrahit in sinistro cordis ventriculo procreat ostium convertas: Hi non modò in corde, caloris corporis fonte, cum calido ejusdem innato præcipua actionum cordis sunt instrumenta: Sed & per arterias in totum corpus diffusi innatum singulis partibus calorem fovent, excitant & augent eique perfectionem cum quiete incompatibilem quasi addunt. Certè motus cordis dilatatorius seu passivus, quo crumenæ in modum expanditur, & contractorius seu activus, quo corrugatur, ipseque adeò arteriarum pulsus etiam inter rhonchissandum tale diluet otium. Et quis si nè respiratione somno est locus cum Plinio perconcamur (ω)? Anhelitus autem adtractionem & emissionem anno sine spirituum ope fieri harioletis? De-

mum

num spiritus vitales & naturales motus promoven-
tes, nobis etiam insciis ac invitatis, è cerebello ad
eas partes, quæ naturæ instinctu aut cœco passio-
num impetu actiones suas exercent, non aliter quam
in automate, ad placitum recentiorum adiutoriarum
efflouunt (α); Vel denique animales spiritus stri-
ctè sic dictos, è spirituum vitalium parte purissima
per carotidas ac cervicales arterias, versus cerebri ba-
sin atque inde cerebrum quæ protenduntur, instar
vaporis subtilissimi extillatos ac deinceps per nervos
& musculos in totum corpus dispersos, ut animales
functiones, sensum nimicum ac motum, absolvant,
incorruptâ si examinaveris trutinâ: Nec hi statione
deserta desidiosas amplectentur ferias. Quin potius,
uti priores subtilitate ac nobilitate: ita velocitate ac
agilitate quod præcurrant haud iniquè collegeris.
Et v. spiritus animales plurimum agitationis habe-
re nec ita torpidos, ut omni inter quiescendum de-
situant motu, evadere pronunciat Ant: le Grand.
(β). Unde etiam primum & maximum movens à Lu-
dovico de la Forge vocantur (γ). Hæc veritatis adstruc-
tio etiamnum si tibi sit suspecta, ipsa consule in-
somnia, eamque non difficulter tibi dabunt expe-
ditam; Absque spiritibus enim si foret, nulla per
quietem subministrarentur phantasmata [δ]). Eadem de
sangvine tenenda est via, qui non otiosus stagnat, sed
jugi per arterias fluxu venasque refluxu delectatur,

D ; M O M quod

(a) Phil. Bur. part. 3. C. 2 dissert. 2. (β) In instit. Ph. Arz. de S. & vig. (γ) in notis ad Tract. des. Cart. de ho-
mine Arz. 15. pars. 2. (δ) Vid. Coll. Burg. de S. & V.

quod quidem eò tutius statum inatur, quò iis, quos
 præsens & prius genuit seculum, est certius, cum
 non facile dixerimus, an aliud ponderosioribus ra-
 tionum pharetris sit libratum. Ceteroquin quo pacto
 remotissima corporis membra, ubi alia cuncta langvi-
 do horrent gelu, si vel ferrum candens cor fervore æ-
 quaret, nisi multū longeque desideratum adq; se per
 novum sanguinem à corde devectum calorem par-
 ticiparent, sese vindicarent? Qvomodo quoq; aliàs nu-
 tritio, cujus tamen successus per somnum vitum in
 modum promovetur, esset speranda absq; novi san-
 gvinis, prioris deperditi damnum restituturi adflu-
 xu, dum scil. in ultimis arteriarum, quas adluit, re-
 cessibus, quasdam sui particulas, quibus nutriantur,
 depositas membris adponit? Concoctio proposito
 ciborum in ventriculo collectorum, ut ritè fiat chylus,
 quo pacto suo, cum indormiunt, latabitur progressu,
 ni vis cordis palpatrix, per arterias sese diffundens, ali-
 mentis minutis, ut solvantur, suppetias ferat? An
 sine sanguinis motu id fieri divinare fas sit? Itē, ut
 capiunt vitium ni moveantur aquæ: Autòv τὸν
 τρόπον αἱματὶ ἀρεθῆν διαφέρει οὐχία; Illa
 namque à circumfluxu cessatio crassi non solum sed
 etiam putidi putridique sanguinis existeret parens.
 Cum itaque sanguis per somnum & signatur & trans-
 mutetur, tanti adparatus & perfectiones motus non
 erunt exsortes.

MOMENTUM TERTIUM PRAGMATOLOGICUM.

§. I. PERICULOSORES PRATERVCTI ERRORUM SYRTES, CUM
 OMNI-

omnia Auctorum super hac re iaire velle judiciorum
 numerum χειμερινὸς ὀνείρος esset, ad indagandas ge-
 nuinas harum affectionum causas tenuissima expan-
 dimus vela, quod priusquam opere ipso exequimur, ne
 velificatio nostra εἰκελόνειρος fit, carundem essentias
 definitionibus inclusas exprimere nobis incumbit;
 cumq; privatio præsupponit habitū, ubi separatim utel-
 usq; natura est excutienda initiu præstabit facere à Vi-
 gilia, qvæ est operatio sensuum internorum & exter-
 orum, facultatisque locomotivæ à spirituum anima-
 lium in organis præsentia excitata: *Somnus* verò est
 cessatio actionum sensus communis, sensuumque ex-
 ternorum, ac facultatis ut plurimum locomotivæ, à
 spirituum animalium in organis negatione ob salu-
 tem animalium facta. Licet a. acerrimè inter se digla-
 dientur naturæ scrutatores diversis non tantum sed
 etiam adversis frontibus concurrentes: Nos tamen
 modò exhibitas definitionum structuras, ceu succinctas
 reique exponendæ propiores, non malè ad scopum
 collineaturas arbitramur. Qvarum conceptus conve-
 nientiæ seu generis noëmata, qvibus cum aliis con-
 veniunt, sunt operatio & cessatio: Conceptus verò
 disconvenientiæ seu differentiæ ac terminorum re-
 stringentium notiones, qvibus ab aliis non modò,
 sed etiam à semet ipsis disconveniunt, suum efficienti,
 subjecto, formæ analogicæ ac fini imputant ful-
 crum, qvibus, quia utramque opellæ nostræ pagi-
 nam sunt completuræ, manum admoveamus proprius.
 Naturalium autem excissioni supernaturalem, pri-
 mariam ac remotam, ita ut yix jure postulemur inju-
 ria

ria, præferimus, quam nullus non Principium illud sine principio, independens ac incomunica-
 bile toti adeo universo, quod sine eo miseriā tabe-
 sceret, naturam relevans, nisi male sanus ac ve-
 ternosus planè sit, ἀνατίππήτως esse concedet; Ut
 enim teste peripateticorum Apolline: οὐ Θεὸς δοκεῖ
 τὸ ἄιτιον πᾶσιν εἶναι καὶ ἀρχή τις (ε): Ita & hisce,
 quas jam enodamus, sensuum adfectionibus suam
 largitus est entitatem, qui eo ipso, quo dixit:
 יהו מארת ברקיע השמים להבריל בֵּין הַיּוֹם וּבֵין
 הַלְילָה וְהוּא לְאַחֲת וּלְמַעֲרוֹם וּלְיִם וּשְׁנִים (ז):
 Vigiliam diei, somnumque noctis cancellis semet in-
 clusisse docet, in cuius rei lucem Hieropsalten (ζ) Tibi
 informantorem jungas, Apostolumque Tarensem,
 quod κατέγενναντις νυκτὸς κατέγενναν concionantem
 audias (η). Quin imò adhuc animi si pendeas cap. 2.
 historiæ creationis replices licet, & quomodo
 וְפָל וְחוֹה תְּרִדְמָה עַל הָאָרֶם
 v. privationem præsupponere habitum, ceu dictum est
 prius, Logicorum nos erudit schola. Unde & illud
 εἰς τὸ μεγάλῳ observamus, quod, licet Adamus ejus-
 que posteritas concreato integratatis statui perleve-
 ranter adhæsisset, Somnus tamen ei fuisset necessa-
 riis, si non necessitate absoluta & consequentis: hy-
 pothetica tamen & consequentia; si non necessita-
 te exigentia; Aut tamen expedientia; si non ad esse:
 Interim ad bene esse; si non ad virium labore vel
 morbo adtritarum reparacionem: Ad delectationem
 tamen

(ε) lib. I. Metaphys. c. 2. (ζ) Gen. 1: v. 14, 15, 16. Ec. (ζ) Ps. 104:
 n. 20, 22, 22. (η) 1. Thess. 5: v. 7. (θ) v. 21.

tamen & sincetiorē voluptatē. Idque tum quia Apostolus, quem tertia cœli rota vidit, Adam imēminet (1) ψυχή v. 46. χοίκη v. 47. ὅτε δὲ χοίκης, τοιχοὶ καὶ δι χαιρεῖ v. 48; tum quia ei, ut pote vitam animalem degenti, locus fatigationis esse poterat, nec enim causas, quæ hodiernum adsunt, & quidem omnes abfuisse faciles largimur; tum quia nox, quieti destinata, ante prævaricationem Adamiticam fuisse legitur.

S. II. Naturales deinde dictorum affectionum causas perreptaturi non videmus quid obstat, qvō minus album, ut ajunt, calculum adseritioni addamus corundem, qvi spirituum animalium uberiorem in cerebro præsentiam, eorumque ad exteriora sentienti organa fluxum ac refluxum jure suo cause efficiens immediatæ, ut sensus in actione occupentur corpusque in Vigilia continetur, nomine adornati contendunt; hos namque, dum copiosi in cerebro adsunt per quietem generati, glandula pinealis, si Caregianorum, τὸ διόπτη auxiliè adseqvi nitentiam, castra seqvi placet, in certos ut pergant tubulos eosque antea inanitos repleant, haud ægrè determinat, unde omnia capillamenta, ex quibus nervi & cerebrum sunt contexta, ita dilatantur ac distenduntur, ut, qvām primum motus organi corporei ab objecto in illud agente in sensibus externis est inchoatus, eodem prorsus momento nervi filamenti, qvæ versus illam partem terminantur, motum istum per spirituum animalium currículum recipiant, receptumq;

ad illam usq; cerebri partem, qvæ animam proximè & κατ' εξοχὴν ad sentiendum provocat, transmittant (x). Præterea non nuda sufficit præsentia spirituum, sed idoneo nutrimento refectionum, qvod succum nutritum nerveumq; liquorē in cortice cerebri à sangvine per glandulas secretum subministrare probabiliter colligunt Philosophi Burgundici; sic namq; à serosæ uliginis carcere liberati debitaq; instructi libertate circumq; vaque diffunduntur proisque ac musculos laxos & viatos sufflant: Quod tamen faustum ni nanciscatur eventum, hebetudine citius aggravantur (λ). Causæ dehinc antecedaneæ, adjuvantes, dispositivæ, promoventes utique verbo remota noncupatae, variæ subnotari possunt, quas inter somno mediocritatis limitibus circumsepto suus adsignandus est locus; hic n., uti inferius videbitur, ut animalia, à functionibus sensitivis decenter cessionia, vires recuperent amissas vividioraque ad solita subeunda onera exsurgant, adcurat. Ea deinceps, quæ sanguinem subtiliorem ac tenuiorem producunt, vel multum agitando calefaciunt, atque ita spirituum animalium ubertatem procurant, inter hasce non sequoris esse ordinis incorrupta recludit ratio. Sic quoque ea, quæ corpus iterum iterumque motum, unde sanguis agilior ejusq; motus velocior evadit, ad opera suscipienda accommodum formant, torporem, amantissimum immodicæ quietis sodalem, excutiunt, simulque corpus ipsam à cruditatibus & humoribus

super-

(x) vid. Ant: le Grand. inst: Pbil. Art: 20. part. 8.

[λ] C. 7. part: 3. Physica,

superfluis vindicant. Hinc illud est quod, qui sursum ac prosum cursant, diebus subiecte noctes per vigiles minori cum lucta sustinent, quam qui sedentariis incumbunt exercitiis. Quae dehinc arterias Carotidum, jugulum stringentes, plexusque Choroidis meatus aperiendi vi pollent, actuque recludent, ita ut spirituum influxus non intercipiatur, hoc merentur referri. Inter ejusmodi πανσονιστας ογκη ἐγχυόροτα decantatur potus, Anglis ipso etiam usu notus, Coffee nominatus, quem qui hauriunt absqve latitudine παννυχίζοτ, ut ut studiis aut contemplationibus vacent: Cujus insolite vigilie indefessaque animalis facultatis exercitii causam ingeniosissimus Willis in eo sitam esse judicat, quod adustæ hujus liqvoris particulæ, sanguini posteaque absque mora succo nerveo immixtæ, cerebri poros, quia agiles & inquietæ sunt, explicit spiritusque quovis alio vinculo solutos, ut munis sua diutius cum vigore obeant, accuant atque accendant: Quemadmodum παννυχισμὸν in sanguinem torridum & atrabilarium, qui succum nervosum tostum particulisque adustis exundantem subministrat, refundit; hic namque nec cerebri poris circumscribi, nec spiritus animales blando complexu retinere valet. Non raro etiam vigiliam pro actu sumptiam introducit vehementior sonitus, punctio, acer succus, aut alia quandoque causa, sensorium exterius fortius majori vi quæ percussit, dum motus iste sensui communi communicatus, ac si classicum caneretur, reliquos sensus sine exceptione expergit, spiritusque statio-

mariorum militum ministeriis fungentes, principis facultatis iussis intenti in nervos & fibras expeditiō-
nem parant: Quia tamen desiderata refectione fru-
strati sunt, amissio vigore parum prosperè suum ad-
ministrant officium, adeò ut pandiculationibus &
oscitationibus nihil sit frequentius, eò qvod mem-
bra contrahendo ac dilatando, aquosum humorem
partesque nervosas infestantem, cum nondum satis
sit dissipatus, consociatis viribus ad laboremus abigere.
Quin etiam infirmior valetudo, conscientiae stimuli
ac cœtra infestissima atque infestissima robore vigi-
liam propugnandi somnumque propulsandi probè
sunt munita; spiritus namq; acrimonia ac ferocita-
te ex hac mentis perturbatione inductos immodicus
cerebri calor agitat, succusque nerveus, vectos qui
æqua proportione alioquin miscet, se se abducit. De
conscientiae tortura sceleris comite germanissimè lo-
quitur Sallustius: *Animus impurus Deo hominibusque*
infestus negat vigiliis neque quietibus sedari potest (μ).
Et Curtius: *Scelerati conscientia obstrepe[n]te cum dor-
mire non possint, agitant eos furiæ* (ν). Eandem quo-
que ob rationem curæ mordaciores aliæ, αἰτίνες τὴν
χαρδίαν ἐδίσοι, τὴν ψυχὴν βλάπτοι pervigilium
inferunt. Unde Poëta Sulmonensis:

*Non mihi grata dies noctes vigilantur amara:
Nec tener in misero pectore somnus adest.*

S. III. Quia Vigiliae opponitur Somnus, generatio-
nis ejusdem, cum oppositorum opposita sit ratio,
contemplatio minus negotii nobis facessit; ut n. co-

pioſi-

(μ) *Conj. Catil.* (ν) *lib. 6, c. 10.*

plosiorem spirituum animalium in cerebro cum efficacia praesentiam insomniæ principium causale efficiens proximum supplere §. immediate precedingam adseveravimus: Ita somni causam efficientem vel deficiente in spirituum animalium absentiam transferamus restat: absentiam hic intellectam volumus non omnimodam, absolutam & totalem: sed aliqualem, respectivam & partialem seu, quod eodem recidit, eundem inopiam, infrequentiam ac contractionem, ita ut meatus, spirituum animalium decursui inter vigilandum patentes, concordi eorundem adfluxu non diutius inflati collabantur ac obstipentur. Nec fieri aliter potest, quam ut, dum auræ hæ subtilissimæ difluendo disparent, nec aliæ, quæ iisdem statim succedunt, supersunt, nervorum filamenta una cum ipsis deficient, concidant, seque ipsis aliquo modo contingant ac involvant. Hinc si adsit aliquid, quod corpus nostrum aliquo in membro adficiat, impressio illa ad cerebrum, ut sensatio aliqua proveniat, percurrere nequit. Indè etiam est quod musculi certimis hilice adparitoribus secundū quid orbati atq; ea propter laxi ac flaccidentes partibus, quibus innescuntur, movendis admodum sint inepti. Quocirca in ἐμυογόνας incidentes genas concidere, caput hoc atque illuc declinare, poplites suum deferre officium, sensusque universos occupationum intercedinem adripere cernit (ξ). Evenire interdum & illud potest, quod spiritus, nec ita quidem pauci, in cerebro adsint, somnus tamen obrepat vel

cont.

(ξ) Ant. le Grand instie: Phil: art: de V. & S.

continuetur: Sed tunc solito influendi vigore, debitoque motu sunt mutilati (o). Causas dehiuc absentiā & detentionem spirituum modò nominatam gignentes ut pensilemus naturæ submonet ordo. In illarum autem catalogo est *vigilia* eaque diutinior, quæ, cum animal per longiorem temporis tractum sensus actu continuo exercuerit, adiectâ insuper locomotivâ, langorem membris incutit; substantia n cerebri per continuam actionem exsiccata nisi ditioni spirituum illapsu prædominetur, sufflari nequit, quemadmodum fortior ventus ad navis vela sicca, quam madida inflanda requiritur: Cum autem spiritus jam sint dissipati, ubertas in paupertatem convertitur. Sic cum terras alto tenaciq; fabulo, vestigia fallente, obrucas ingredimur, spiritu propter motum laboriosum absumuntur ac diffiantur, cum quantum arenæ, quæ per se non movetur, dandum est motū, tantum corpori nostro adiungatur, adeoque per poros motu apertiores factos insensibiliter exsiliunt (π). Animi quoque labor, ut lectio & meditatio, non minus quam corporis, spiritus dispellit ac imminuit, hinc etiam, ni repentina extimescenda sit ruina, eidem suæ dandæ sunt respirationes. Lectio postmodum attenta pastum sine temporis intervallo fecuta somnum repente procudit; seria enim speculatio gravesq; animi occupationes sanguinem versus caput, simulque cerebri meditullium majori in copia deferunt. Hinc ubi sanguis se in cerebrum insinuat, succus nervosus, qui spiri-

(o) B. Doct, Waller: (π) B. Doct, Wallerius,

fūs confessim suffocat eorumq; pores occupat, af-
 fatim sese illuc confert (e). Urgens præterea inten-
 sumq; frigus non omnino in hoc negotio inefficax
 est, licet non ut principale, & immediatum qvid;
 spiritus n. frigore incrassantur & obtunduntur, pri-
 fca inestimabili velocitate quasi exuti, vel ad mini-
 mum aliquā ex parte privati. Et quod majus est: Si
 motus nullus sit, ut in summo frigore, nec partis
 culæ minimæ corporis nostri moveantur, stupor &
 mors sequitur, nec ullus amplius sensus est (r).
 Frigori etiam contrarius calor æstasq; vehementissi-
 mus, modō licet contrariō, ad considerationem de-
 signati effecti commeat, spiritibus per pororum
 algivoxiv, prævio motu nec torpido quidem, foras
 prorucentibus, ut ipsi etiam balneatores nos edocent,
 jejunium deinde in longius tempus protensum anima-
 lia somno complecti adsolet; spiritus n. ut omnia alia
 convenienti nisi reficiantur pabulo, pristina hilarita-
 te explosa ignavescunt. Sed nec reciproca cunarum a-
 gitatio infantibus somnum dissuadet; vel quia spiritus
 placide sustinatur; vel quia aliorsum vertuntur, dum
 sublatis ad ea objecba, quæ supernè sese offerunt,
 oculis in vertiginem quasi vertuntur, rituq; temulen-
 torum conspiuntur (r); Vel quia hic librationis mo-
 tus cerebri humores movet, qui dum in illud nervo-
 rumq; orificia adpellant, obstructionem proereant:
 Non aliter ac humor impetuose effusus altius incur-
 rit, idque tantò facilius, quantò corpus quod intrat,

fit

(e) Ant: le Grand. hist: Naturalis part.8.art.9. (r) Jean.
de Raëi in Clav. Pbil. [r] B, D, N, Wallerius.

fit mollius ac tenerius, uti puerorum ac infantum cerebrum sese habet [v]. Neque murmura aquarum, ingentes cataractarum strepitus, musicæ modulatione sive cantionem (de qua latiorū Poëtarū decus canit;

- - In plenos resoluti carmine somnos (φ) hinc planè excludere decet; spiritibus enim, quia pluribus intensus minor est ad singula sensus, in nervum acusticum, ut aures sonum accipiant, ad glandulæ determinationem copiose properantibus, reliqua sensoria ob uberioris spirituum influxus negationem cessant. Cum a. unus idemque sensus diutius in idem objectum absque defatigatione desiginequeat, siccirco auditus ipse citò succumbit, somnusque reliquis sensibus quiescentibus supervenit (χ). Padi ratione jucunda titillatio, manuum pedumque frictio in hoc momento quid valeant sappiunculè manifestant, eò quod spiritus ad illas partes delati vel placide sistantur; vel dissolati in fugam se conjiciant. Abductio demum mentis à cogitationibus animusque æstu majori solutus, nihilque nisi recti sibi conscient, dexterimus somni promotor est. Hinc Alexander M., ut refert Curtius (ψ), Parmenioni se, ubi gravatum animi anxietate corpus altior oppressit somnus, tactu, cum voce non posset, excitanti respondit: credi me somnum prius capere potuisse, quam exonerarem animum sollicitudine, que quietem morabatur? Cum quo conferas, si libet, licet Trogi epitomatorem (ω). Ideo etiam

(v) Ant. le Grand. hist. natural: par. 8. Art. 9. (φ) lib. 7. metam: v. 254. (χ) insp. Colleg. Burg de S. G V. (ψ) lib. 4. c. 13. (ω) Just. l. II, C. 13, v. 1, 2, 3.

etiam Syrus Terentianus, vaferrium & ad technas
struendas versatissimum caput, formidoloso Clitiphoni
hac injicit verba: Ademum Tibi jam faxo omnem metu
in aurem uiramus otiose ut dormias [a]. Hinc Ovid:

Otia Te somnusque juv'ane, quæ cura negabit.
Et Pelingenius: Somnos efficiunt placidos præcordia lata.
Est itaque conscientiae illiteratae proditor & innoxiae
securitatis index, non tamen certissimus. Sensibilius
postmodum defectus ut לילך גָּרְשִׁין, seu nigredo
noctis, silentium, solitudo spiritus faciunt pareiores
motus; qui enim sensus, cum, quod agant, non ha-
bent, sensim pigrescentibus spiritibus, ad otium se
non componerent? Lumen etiam quandoque somno
patrocinatur. Sic vernum atque aestivum tempus, qvō
solis lumen cubiculi fenestras ferit, docet, nos diffici-
lius somnum abrumpere, qvāc dum hyems in ab-
sentia solis trepidā nos circumcingit caligine, non ta-
men ὑπνος λυσμελής γνησίως luminis est filius, sed
per imputationem duntaxat eatus, quatenus oculi
infirmiores repentina percussi frigore rursum con-
nivere ac claudi coguntur; lumidis n. instantis radii
palpebrarum apertarum oculos, iisdem remittendis
inadscenos immissione sua offendunt, clausisque
somnum admitteodi ansam exhibit. Hinc etiam ubi
fulgidissimum mundi jubar non sensim, sed impro-
visò retinam otiantem percellit, expergescati ocu-
los aperiendo quendam sentiunt dolorem. Alimenta
deum non proorsus hinc sunt releganda; cibi nam-
que dyspepti in ventriculo diutiū hærentes, eique

gravitatem accelerantes spiritus animales in somno
cho diversantes detinent, figunt ac fistunt atque ob
consensum, inter stomachum & cerebrum intercon-
dentes, spiritus in cerebro stupescunt ac hebescunt (β).
quibus connectantur ea, quae acutissimus de la Forge in
notis Tractatus Rehati des-Cartes de homine Art: 57.
adportat, atq; §. V. momenti anascevastici evanescentes
intermischimur. Atmosphæra denique forsitan, in iis
præsertim, quibus futuræ aliquo modo sunt latae, ali-
quid ponderis præsenti pariet rei, diversaque cœli vel
nubibus obducti torvior ac tristior; vel amplissimo
hujus universi oculo collustrati serenior blandiorque
facies; aëris n., cum in respiratione aliquo modo cum
sanguine miscetur, spiritus producit magis vividos
& agitatos siccis quam humida tempestate: quemad-
modum flamma etiam tunc magis est flagrans [γ].
Præter hæc incommodior corporis situs, lodicum pli-
cæ, cubilis durities, vel etiam vesicæ levandæ mo-
lestius desiderium somnum interrumpere possunt; spi-
ritus n. somni tempore perpetua massæ sanguineæ per
cor circulatione gignuntur eâ abundantia, qvæ nervo-
rum capitulis reservadis, illisque eo modo, qui, ut fila-
mentsa extricet, animæque objecta corpori infesta di-
gnoscendi ansam præbeat, necessarius est, sufflandis
sufficiat; quilibet n. molestia sensum ac motum qui-
eti insidiantem secum trahit (δ). Non itaq; præter rem
Charidemus de Macedonum scie locuturus hisce: fa-
tigatis humus cubile est, subnectit: tempora somni ar-
(β) Vide Ant le Grand, inst: Phil: de S. & V.

Editions

(γ) Ludov: de la Forge in notis perpetuis Art. 58:
(δ) adeatur Ant: le Grand, Hist. natura: part: 8. Art. 9.

stiora, quām noctis sunt (ε). Quasi posteriora priorum essent αιπολογιμα. Nec scio an aliud inelytum Spartanorum legis latorem Lycurgum, legum non inventione, quām exemplo clariorem, ne pueri quidquam somni causā sibi substernerent, ut vetaret adegit (σ), quām ut primos annos non in otio sed negotio agentes, sprečā plumā ac ostrō, asperis durisque, ne ex quo prolixior esset somnus, lectis adīvefaceret; Consuetudinis enim, quae naturā est potentior, ut omnium aliorum, ita etiam respectu utriusq; hujus sensuum affectionis, πληρόεν tantò minus auctoritatem emendicat, firmius quantoq; qvilibet rebus humanis accommodatus idipsum secum experitur. Causarum, ex qvibus somnus præternaturalis generatur, indago, cum exercitatissima vexet ingenia, nos facilimè infirmabit; modò namq; præter ea, quae obiter antea recensuimus, sanguis aquosior, qui cerebrum adluit, aut humore nutritio nondum benè disposito tumidus concitator in cerebrum irrumpt spiritusque animales deprimit, aut in fugam avertit; modò spiritus animales sensibiliori hebetudine contractā ultrò quasi collapsi cerebri fibrillas tenere tensas, vigiliam, motum, aut objectorum impressiones tutari ac receptare desvescant, quod hydropicus est solenne; modò cerebri constitutio adeò est debilis, ut seri inundationem fugare nequeat, ut memoratum est suprà; modò aquæ subacidæ avidius haustæ nec per vesicam emissæ lethargum, aut ad minimum alios faciliores affectus, aut somnolentiam invechunt; modò cavitatum cerebri ac

arteriarum Carotidum compressio crebriorem spiritum à cerebro ad exteriōres & vicissim ab exteriōribus partibus ad cerebrum sufflaminat interfluxum. Hinc praece Ant: le Grand (ζ): *Si cui ligentur arteriae aut venae jugulares interiores, is statim somnō corripitur: unde fures de patibulo suspensi, quasi sopiti & dormientes intereune.* Unde etiam carotidum nomen iis invenerunt; illis enim vehementius compressis carus gignitur. Huc pertinent pharmaca narcotica, quibus accensetur papaver (cujus vis somnifica passim à Poëgis decantata hac ænigmatica expressione exornatur: *Et me Somnus amat, proprio nec dormio somno) utrumq. ob frigiditatem, caliditatem, an occultam, non ostendit i.e. absconditam, sed χειρικῶς in ordine ad manifestam, sic dictam qualitatem, requiem hanc conciliet? non dum bene soporatum est litigium.* Multus nec, ut putamus, infelix in frigiditatis, & quidem in 4. gradu, denegatione est Clariss. Sennertus: *Tantum abest inquietus, ut somnifera & narcotica medicamenta propriè dicta valde frigida sint, ut contrarium potius sit verum & calida reprehendantur (η).* Quid probat ulterius per inductionem vini, lolii, hyracis, seminis cinnabis, nucis Mosch., nucleorum persicorum, amygdalarum amarorum, absinthii, lupuli, allii &c. quæ omnium confessione calida esse & somnum tamen conciliare adfirmat. Opus Ψηφοῦ etiam fuit experientissimus noster Galenus (θ). Caulam a, cur papaver, opium, mandragora, crocus & similia stuporem infligant, somnumque ac-

(ζ) inst: Phil: art. 20. par. 8. [η] lib. 1. pract.
part. 2. c. 1. q. 1; (θ) B. D. N. Wallerius,

versant, modernt in uliginosum ac copiosum hujusmodi plantarum humorem, qvi plexus sentientis poros, ut spiritos à corde proficilentes ad cerebrum, iterumque in cerebro contenti ad membra exteriora progredi nequeant, obstopat, transfundunt; uti n. qvibusdam plantis hepar, aliis lien, ne sverta exhibeat servitia, obducitur ac impeditur: Ita medicamina hæcce ûtrumq[ue] poros Choroidis plexus obserandi & ut pauciores spiritus à corde ad cerebrum ablegentur procurandi virtute sunt prædicta; somnifera namq[ue] non intrinseca tantum sumtione, sed etiam extrinseca applicatione corpus humectations quadam perfundunt refrigerationemq[ue] inferunt, qvæ spiritus diminuant, eorumve motui infidiss struunt. Ad eum modum, qvō Catarcho aut Rheumate laborantes humoris copia, qvā nervorum capita occupantur eorumq[ue] ductus obsidentur, somno & marcore qvodam premit (i). Illud igitur firmum videtur, qvod opiate spiritus animales vel profligent, vel debilitent, vel fugent, ita ut major dosis, non adfvetis, aut pullui debili obnoxiiis, aut somnolentis porrecta, quandoq[ue] lethalis somni sit procreatrix. Per opiatorum usum minus Turcis & Orientalibus nocetur, vel qvia spiritus magis volatiles ab illorum adusto sanguine fortassis procreantur; vel potius qvia adfvetudo qualiscunq[ue] eadem mollit, ut herba nicotiana etiam vi narcoticâ imbuta Europæos minus soporat (x). Postremo in hoc somni præterna-

(i) *Ant. le Grand in instit: Pb. & hist: natur. (n) insp: Philos: Burgund: part; 3. c. 5, de usu ventriculi.*

per alis circa nimiae evacuationis, quæ in haemorrhia & dysenteria non sine dolore sentitur, immo-
dicæque Veneris nec dememinisse expedit; spiritus
namque una cum sanguine & semine, iisdem im-
prægnato, dum effunduntur, inertem horum absentia-
m comitatur *somnus*. Quæcunque igitur, ut rem
verbō in genere expediamus, sanguinem incrassant,
vel refrigerant, aliōve, quicunque ille sit, modò
spirituum ubertatem minuunt, vel motum eorundem
correspondunt, causæ somni mediae dici possunt (λ).

§. IV. Atque ita non ut adfuit voluntas, sed ut
adversit materiae difficultas, ingeniique imbecillitas,
causæ efficientis enodatione defunctis ingruit pensi-
culatio materiae; quia v., ut ex superioribus aliquo-
usque liquet, præstitutarum affectionum materia ex
qua [cum corpora non sint, sed eorundem acciden-
tia, quorum essentia est inexistentia] dari nequit, ne
penuria domestica in arctissimas fauces nos compel-
lat, viam ad materiam in qua seu subjectum εὐθυ-
δερμάσην insistimus. Nec Philosophorum phœbus
(μ) in hujus indagatione sui est dissimilis, cui sic
discurrenti aures commoda patulas: *Somnus* & vi-
gilia ad eandem vim partemq; animalis perlinens, ut
poteris opposita; vigilia n. est ut habitus vel forma: So-
mnus autem vigiliæ privatio. Utrumq; etiam eodem
dignoscimus, nempe sensu; qui n. vigilar sentit actum:
Qui dormit non sentit actum sensu externo. Est vero
sensus actu motio quedam anime per corpus. Quod si
vigilia in sentiendo consistat, sentire v. proprium non
sit

si anima, nec corporis, inanime enim sentirec, sed
ueriusq;: Vigilia profecto non erit etiam propria ani-
me vel corporis, sed utriusq; affectio. Id autem pro-
bat sequenti ratiocinio: Facultas sentientis & sensus
anime & corpori est communis: At somnus & vigi-
lia est affectio facultatis sentientis E. Unde hocce eli-
cere licet πόρισμα: Nullum inanimatum corpus dor-
mie aut vigilat; inanime enim anima caret: Vigilie a. & somnus sunt affectiones corpori & animae
junctim spectatis competentes. Animal igitur ra-
tionale pariter ac irrationale Vigilie somnique est
subjectum mediatum, totale & adæquatum, sem-
per licet non vigile aut dormire. Quapropter et-
iamnum advertas volumus, nos plantas (quippe quæ
spirituum animalium, qui non potentia solùm, sed
etiam actu assiduè consumuntur, auxilio non exspe-
ctato, nutritionem, augmentationem & generatio-
nem absolvunt, natura etiam organis vigilia dicatis
destitutæ indeque nec occupationibus onerosis im-
plicitæ tali, quali animal, quiete haud quaquam indi-
gent) à nostra refecuisse contemplatione; ut ut n. Ana-
xagoras inter priscas philosophorum prosapias non
ignobilis, ab ea opinione, quod etiam plantæ somnos
traherent, non censeatur intactus, contra quem se ar-
mat Julius Scaliger (v): Eum tamen non de somno
idiōtēs sed ἀκύρως ήγη ἀναλόγως ita dicto verba ha-
buisse nobis persuadet Kippingius (ξ); est namque in
herbis & arboribus aliquid etiam spectantibus ob-
vium, quod somnum imitatur: scilicet ubi solmontium mu-

bat umbras, iugaque bobus demis fasigatis, herbae &
flores folia complicant: ubi a noctem pellit dies, ex-
plicant atque expandunt eadem, uti Cariophylla, li-
lia, Calendulae, Tulipae similesque cōmonstrant.
Quando insuper cum Philosopho proclaimamus: ὅτι
μὲν ὑπνός κοινωνεῖ τὰ ζῶα πάντα (o), temporis, gra-
dus ac evidentiæ discrepantiam iis non detrahimus;
unum namque animal alterum somno & vigilia an-
revertere tam est notum, quam quod notissimum.
Reticeamus jam de gliribus quid complures tradunt,
quod nēmō in glirariis suis dormiendo totam trans-
īgant hyemem. Et ne quis eos per tam inexpugna-
bilem dormiendi dulcedinem fame ac inedia debel-
lari aut confici obgerat, hanc Thomasius interserit
περὶ φασιν (π): Sensitivis operationibus interruptis
vegetativæ tantò felicius, aliis non illaqueatæ tendi-
culis, quod sua interest, expediunt, atque hinc et-
jam egregiè gliscunt ac pinguiscent, propugnaculo
de cetero, si adpeteretur, usurus Poëtae Martialis,
hunc in modum glirem per περὶ σωματικὰ loquentera
introducentis:

Tota mihi dormitur hyems & pingvior illo

Tempore sum, quo me nil nisi somnus alit.

Licet ἀπεργοῦσι Gothofredum Voigtium totis vi-
ribus hanc sententiam oppugnantem offenderimus, qui
super hac re hanc verborum seriem necit: Quid
vulgatus glirium somno? falsum tamen est per totam
hyemem impransos atq[ue] incænatos illos indulgere somno:
Obstat enim præter alias mitiones experientia, ubi o-

(o) lib. de Vig. & S. c. 1. b. (π) c. de vig. & Somn.

ea & gallinas hyemali tempestate rapuerunt & corre-
pri sunt (q). Unde a. illud sit, quod alii ad vigiliam,
alii ad somnum magis propenderent, ex iis, quae ru-
diter modò depinximus qualitercumque luculentum
esse opinamur. Imò hisce quod est consonum in-
culcandum: Temperamentorum nimirum varietatem
& aliam atqve aliam corporis constitutionem cen-
sum debere ingredi (r); qui n. sanguinei sunt,
inque urbanas jocorum voluptates, lœtitiaeq; delicias
effus, fortiorum pulsum ac sanguinis, qui spiritibus
animalibus fomenta adqvirit, motu sentient & au-
spicationi cum usura somno oblucentur; pituitosu
m. ante præstitutas horulas νυσάγματα diligunt; re-
liquorum etiam non pauci, dum pri'num effuderunt
impetum, velut amissò aculeo torpent. Aristoteles,
quod ἀδηλόφλεβος, ναρώδεις ηγέ μεγαλοκέφαλος
Φίλωποι sunt; Melancholici contra insomnes; παι-
δία σφόδραι καθεύδη, propugnat (t), cum quo au-
tea eandem etiam nos inflavimus tibiam; tum quia
humor calorem obtundit; tum quia organa mollia ac
in ceræ modum flexibilia spiritus non facilè confe-
neant, licet sub hoc lusu natura serium quid medi-
tetur. Embryones sermo noster directè non ferit; cum
n. αναγκαῖον ὑπνον πάντες ἐγέρτον ἔivat· hi verò pro-
pter humoris affluentiam & organorum imperfectio-
nen expergisci non possint: propriè nec dormiunt,
nec vigilant, sed naturalibus potius, quam animalibus
actionibus destinati, vigiliā & somno ad animales

G

fun-

(q) in prefatione ad Lector: dissert. Physicæ contra ali-
bed; nivis. (r) Bolduanus (t) lib. de Vig. & S. c. 3.

functiones reservatis, vitam nec à vigilia nec à somno sed corpore illo, per quem, quasi medium, ad vigiliam transitur, inchoant. Pueritia, in qua calor minus humorem dissipat & humiditas caloris vim remissius obtundit, sua etiam, licet non tam crebra ac infanta, quietis lenimenta impensè ambit. Juvenes, in quibus calor & siccitas dominantur, cum humor aqueus, numero annorum crescente, non parum sit absensus, oleaginosæque particulae tenaciore nexu inter se complicatae calorem intimius imbibant & animales spiritus fortius retineant, variis vacationibus gymnasticis operam navando corpusque motitando ἀγρυπνητικοὶ salutantur. In virili aetate cum caloris nativi fervorisque spirituum qualicunque remissione viglandi promptitudo non nihil videtur defervescere. Caroia decoctaque senectus ἀλεκτρος vel βραχύπνος, ut plurimum, est, non quod senes intumescant egregiâ spirituum copiâ; eorum namque exilitate pallidi cum difficultate suspiciose suis litant officiis, dum sensus stupescunt, animi corporisque robur senescit: sed quia multa decrepitos circumveniunt incommoda, adeo ut cum Chremete Terentiano vehementius quandoque cogantur ingemere: Senectus ipsa morbus est (v): quanto magis dum ex ærumnis atque calamitatibus spiritus aciores reddit ferociores divagantur canosq; æu πνία torquent, atq; ita unus idemque numerô homo temporibus ac aetatibus diversis, prout aliter atque aliter sit affectus, vigiliam vel amore prosequitur, vel sadio persequitur. Si porro descendens ad animalcula

nata-

(v) Rhorm: act: 4, Sc: 1.

natatilia seu pisces fiat, nobis clam non est dari eos, qui iisdem dormiendo actum detrahunt: quibus autem ex fundamentis iste illos incessit animus, ipsi, ni opinionem solita vanitas inflet, videant: alia Sophorū planè Choragus incedit temita: τὰ τῶν ιχθύων γένη πάντα, καὶ τὰ τῶν μαλακίων ὄπλα καθεύδονται καὶ ἄλλα πάντα, οὐδὲ ἔχει ὁ Φθαλμὸς. Καὶ γὰρ τῷ σκληρῷ Φθαλμῷ Φανερόν, καὶ τὸ ἐντομαῖς κοινώμενον. Βερχούπνα ἡ τὰ τοιαῦτα πάντα. Διὸ καὶ λάθος ἀν πνευματικής, πόνεσν μετέχει τὸ καθεύδειν, η Φ(Φ). Est ideoque gens levissima, seu fatur Claubergius, quamvis eos oculis dormire apertis non adfimet. Imò non multum abest, quin piscatorum sapientia nominatorum sagacitatem exsuperet, qui hosce aquarum incolas cibō, vi somnifera infectō hamisque præfixo, inescant, ita ut si ab eis fuerit deglutitus in somnum prolapso absque renitentia in capturorum absentia potestatem (χ). Τῶν δὲ ὀσφεκοδέρμων κατὰ μὲν τὴν αἰσθησιν, θάρσηπον γέγονε Φανερόν, εἰ καθεύδει εἰ δὲ τῷ πρᾶγματι ὁ λεχθεῖς λόγος, τάπτω πεισθῆσθαι. Et quidni (nisi forte quis ea classe animalium esse extrusa gloriatur) occupatiuncularum susurum, ut illorum etiam spiritus, aliisque partes aliquibus respirationum eupediis vigilantes ac virescant, intersitio non beabuntur? Non incommodè heic de Gallis gallinaceis, quos providus Dei oculus excitando mortalibus, rumpendoque somno videtur, ad quod etiam alludit ἀλέκτωρ, dedito, disquiritur: Quid

semper causa physica sit, quod aliis gratia quiete pacatis, ceu modulatur Mantuanus:

Jam secinit medium volucris Titania noctem?
 Romane facundae parens Democriti pronunciatum
 sagaci mente expesum non inhonoratum abire sinit;
 Ita n. insit: Democritus quidem optimis verbis explicat,
 cur ante lucem Galli canant; depulso n. de pectore & in
 omne corpus diviso & mitificato cibo, canus edere
 quiete satiaros, qui quidem silentio noctis, ut ait Ennius,
 favent fauibus: Rursus cantu plausuque premunt alas
 (ψ). Ast si ob cibum digestum, media nocte jam ex-
 acta, somnum renunciaret Gallus: postmodum cum
 renixu experientiae eundem avergetur. Adne etiam
 mediâ die dum fatur est, nec non à coitu crocitante
 voce vigiliam testatur? Recentiores istius rationem in
 solem, noctis meridianum prætergressum & ad auro-
 ram proprius tendente, rejiciunt; ubi namque algi-
 clam noctis auram, quæ hactenus immota erat, agitat
 atque disjicit, gallus gelido ejus adpulsu excitatus a-
 lis perstrependo cantum exorditur. Licet nec vetustio-
 rum quorundam hac super re conclusio planè illis
 sit invidiosa: singulis videlicet animalium speciebus
 peculiarem competere instinctum, à qualitatibus &
 temperie, unicuique speciei propriæ ortum, atque con-
 sequenter gallinaceo, vinativi sui temperamenti, quod
 præcaldum est & cibos facile digerit, ut ei ordinariè
 circiter medium noctem solvantur sensus, eodemque
 tempore à proprio phantasiaz instinctu cantus & a-
 satum plausus imperentur, convenire. Qvam suam
 facit

facit Magirus [ω], postquam ternas horas, gallis hisce
 à nonnullis designatis, tanquam fictitiis experimen-
 to Scaligeri Exer: 2;8. judicatas expectorat ex animo.
Somnus etiam *leporum* præcipue inter gressilia famâ
 notavit; *Physiologi* n., atque nominatum *Plinius* eun-
 dem patensibus dormire genis memorie prodit (α),
 quandoquidem animalis hujus, timiditate inter cetera
 notabilis, *somni* levitatem vel levissimus illudat strep-
 tus, qua ex causa *levi* *omnum* à Xenophonte dicitur, &
 λαγῶς καθεύδων in illes quadrat, qui *somni* speciem
 exquisitæ eorum, quæ geruntur, animadversioni præ-
 ferunt, seu qui quod non faciunt sese facere fingunt,
 vel quod agunt se agere dissimulant. Hinc qui palpe-
 bris vel naturâ, utpote nitore brevitate oculorum
 pupillas detectas relinquentibus; vel morbo v. gr. ul-
 cere aut vulnere contractis *somnum* captant, *more le-*
porinô dormire perhibentur, quos videre & non vide-
 re contendunt Cartesiani: vident visione scil: inchoa-
 tâ, imperfectâ & primo quasi sensus gradu, quem
 motum organi corporei esse ponunt. ut si luna vel can-
 dela in dormitorio accensa immisis radiis oculum
 non bene clausum leviter adficiat; non vident, secundo
 & tertio sensuum gradibus pereptione scil: & iudicio,
 nisi motus hic vehementiâ sua quietem excitat,
 excitatumque, animâ aliis non impeditâ phantasmati-
 bus, suis restituat muniis. De leonibus idem, quod de
 leporibus, tertium ni excesseris perhiberi teneto. Un-
 de portas & templorum magnificisrumque domorum
 claustra leonum, rictu conspicuorum, effigie vigi-

Iantiam excubitorum adumbraturi honestant. Nos licet arctoi orbis incolæ etiam aliam, qvæ omnes & singulos in subjectissimam admirationem rapit, veneremur causam.

S. V. Paucissimis pro re nata subjectum qvod & remotum, cum actiones & passiones sint suppositum, perspectum comitur subjectum proximum & pars integrans, seu sedes vigilie ac somni propriæ. Profundissimus Helmontius vitæ nostræ corporalis regiminis operationem in hypochondrio i. e. splene atque stomacho, duumviratum constitente, omnibusque aliis membris ac partibus imperante, qvia omnis dementia incipiat, atque ab ipso ægro ad sensura præsentiatur in hypochondrio, statuere non dubitavit, sibi constipulari putans Hippocratis aphorismum: *Fortis pulsatio hypochondrii instantem denunciat amentiam.* Si erga dementiae ætius inde scaturiat, intellectualis utique facultas inibi fixit palatum vi axiomatis: *Eiusdem partis est functio sana, cuius evitata, ac versa vice. Amentia quoq; omnes, toporum solummodo asieclas si excipias, somnum tollunt comitemque individuum vigiliam habent.* E. somnus & vigilia in hypochondrio itidem stabulantur. Sed disceptationis hujus ab auctore diductæ lineamentis oculos animumque palpere hodierna perspicuitas, phlyræque angustia vetat. Os Philosophorum Aristoteles principium sensus, motus atque adeo vigilie & somni esse partem circum cor & alvum, pluribus suffultus ficalneis tamen fulcris statuminavit, qvæ antea à nobis inclusa nunc pagellarum impatiens

entia facta litora excludit. Galenus a. tanto victoriosioribus confligit armis, quanto plures tandem ei sese dedunt; is quippe arte anatomica non proletariam Cerebrum, non cor, esse περιτοναιον demonstravit, adeoq; vigiliam & somnum non cordis sed cerebri affectiones adseruit, ratione potissimum a nervorum & spirituum animalium propagine desumpta: Unde nervi & spiritus animales suam trahunt originem, inde operationes sensuales earumque cessatio deducendae sunt: At e cerebro E. Deinde quod a somno opprimitur, illud a sensu & motu cessat: at cor non cessat a motu, sed semper, etiam cum homo dormit, palpitat: E. cor a somno non premitur. Subtilitatum magister Scaliger huic opinioni infensus non aliter tumultuatur: Galenus irridet hoc futili, ut pleraque alia Aristotelica, insultatione. Nunquam, inquit, cor cessat. Ita sophistice procedit a parte ad totum, aut aliam partem. In corde namq; multa sunt principia primarium est vitale: Secundum illud motivum. Hec nunquam cessant, neq; somno impediuntur aut intercipiuntur, neq; sunt τὰ περιτοναια, tametsi sint τὰ περιτοναια. Sed aliae facultates operosiores atque posteriores: τὸ αἰσθητικὸν, τὸ νοητὸν, τὸ γεννητικὸν (β). Verum heic ultra decorum tumultuosus ubique petit principium, medicosque oculari demonstratione, quod cerebrum primum sit sensorium, per celebres insultus irritat. Dum pariter Galenum sophistice a parte ad totum aut aliam partem progredi docet, ne quicquam dicit, Aristoteli cum velificatur, illepidè altercatur, principiumque

sensitivum in corde esse frustra præliatur. Dehinc
 quando intellectivum indiscriminatum & absolute
 per somnum suspendi decertat, modum verborum,
 pro ea, quâ erat subtilitate, anæsthes tenuisse non
 videtur; anteâ namque, quâm auctoritatem defu-
 gere nequit, exclamavit: Somnum non solum ad cor-
 poris recreationem sed etiam ad animæ libertatem à
 Deo esse factum, menees n. lolute non à corpore sed
 corporis penso res suas agunt. Seiphas n. movent ardo
 etiam promovent ad finis sui effigiem: Que sunt olim
 eorum contemplature. Non E. somnus facultatem a-
 nimæ intellectivam subplantat. Demum dum tam
 subtiliter quod procreativum per quietem hanc præci-
 datur, somnusque ad animæ vegetativaæ actiones re-
 feratur, argutatur, in somno hocce dormitat ipse. Nec
 amplius illud Aristotelis, quamquam operam ejus a-
 liogvin non parvi deputamus pretii, magni facimus;
 Somnus inest toti animali E. non solius cerebri est dis-
 positio: Si somnus inest cerebro, non animal sed cere-
 brum dormire dicerur. Cum, si habentæ libidini ejus,
 cor primo sensorio delegantis, essent laxanda, idem
 ei quilibet occidere ausit. Kata Biaiov adhuc rege-
 ratur: Oculus videt E. non animal. Quem ignora-
 tio Elenchi delassabit? Anne huc introducenda est
 oppositio & exclusio, potius quâm subordinatio &
 inclusio? Quâm nimis intempestivè credulâ auro
 quæ obseruatætæ metaphysicorum Canon: Quidquid
 prædictetur de parte, prædicatur etiam de toto! So-
 mnus itaque & vigilia primariò cerebrum in toto
 animali ita adficiunt, ut propter eandem affectionem

totum animāl somno sopiri & expergesieri censatur,
cum affectiones propriæ ad proprium subiectum
sint referendæ.

S. VI. Qvia igitur hactenus cerebrum, sepultā Aristotelis, ratione hujus scrupi, sententiā, primum seniorium & vigiliam αὐθητής τέτοιον somnum que ejus καλέλησιν τοῖς τὸ μῆδυν δύναται ἐργεῖν rudi penicillo delineavimus: Succedit nunc ut quād cerebri partem principaliter occupent, ita tamen ut quilibet suo sensu luxuriet, perstringamus. Ast non aliter ac si Eridos pomum esset projectum, εὐτόνως ad concertandum catervatim convolant eruditissimū nulli enim iis patrocinantur, qvi vigiliam ac somnum non tam in ipsa cerebri substantia, quam in anterioribus cerebri cavitatibus contingere ac inchoari suffragantur, nec suorum argumentorum, quæ simul obtuitū exponuntur, gravitate cassi (β); Si n. dicitur cavitates claudantur aut opprimantur, sopor è vestigio animal constringit, substantia cerebri manente immutata: Sin deuelentur, expurgescitur. Iis, quæ potando itidem exhaustiuntur naribusque adponuntur, somni inferendi vis non est exempta, licet substantia cerebri temperatura hisce non dum queat imbui. Partes deinde cerebri extremæ intemperiei cœli aliisque offensionis modis facilius paterent, atq; ita somnus irrepereret, cuius tamen negati eventus testis est experientia. Hisce superadde, quod substantia cerebri pars, ut nullum inde somno accidat noscumentum, evelli possit. Quod insuper cavitates anteriores plurimum adficiantur, non unum, sed

H

plura

(β) Vide Ib: Erasti disp. de S. §. 21.

plura, hocce declarantia, coaceruantur documenta; organa n. sentiendi, quæ capitis parti anteriori sunt viciniora, magis distinguntur. Adfectus etiam soporosi finciatur, quam occiput, sèpius infestant, ut Medicorum Coryphæus ait (γ). Quocirca ei potissimum parti medicamenta adplicant, idemq; cum Somnus irritabitur, tentant. Hæc quoque capitis pars, quiete intercepta, magis ingravescit sèpiusque adverso quam averso corpore concidunt, quorum oculi somno connivent. Denique soporosis affectibus verati non èqvè, ac illi qui apoplexiz obnoxii sunt, frequenter paralysi percipiuntur: nexus nodi hoc modo solvit, quod in his superior, in illis anterior cerebri pars quandam percipiat offensionem. Alii, quibus adnumersantur Philosophi Burgundi (δ), obstructionem, quæ somnum conciliat, non in ventriculis cerebri sed cortice ejusdem ac parte cinerea potissimum fieri conantur evincere, quia in soporosis affectibus ne lethargo seu veterno pars cerebri cinerea ube-riori sero plerumque obruitur. Unde veternum oblivio ipsa sequitur. Eger in morbi ipsius declinazione si forte exicitetur, rerum omnium oblitus videretur, adeo ut eadem sit Somni & memoria sedes: Unde opii usus immotus memoriam ledit. Neque ad ventriculos cerebri hi adsestus pertinent. Nam in multis ex hydrope cerebri moribus cavitates cerebri aquâ distentæ reperiuntur; cum ab omni affectu soporo fuerint immunes. Cartesius ejusque sequaces diversam hanc cerebri diadeos, vigilie somniq; rationem tuentem, ad ipsas cerebri cavitates diffundi adstruunt; eo n. ipso, qvô, sensum com-

munem

(γ) Gal. lib. 4. de loc. aff. (δ) In Phil. pet. & nov. c. 7. Pby. pat. 3.

musum in conario h. e. media ac intima cerebri parte
 sedem sibi elegisse uno ore prædicant, Vigiliam So-
 nnumq; primi sensorii vinculum, eò penetrare ut fa-
 teantur restat, licet hauc ob rem sua ipsorum latera ab
 improviso Burgundionum incurru etiamnum munire
 necesse habeant; hi etenim glandulae hujus, in qua ten-
 torium suum sensus communis fixisse statuitur, mo-
 bilitatem ante omnia quam maximè refellunt [e]: Non
 n., ut sibi persuasit Cartesius, inquiunt, ea est in medio
 pensilis, sed arteria & venis in & plexui membranoso,
 qui Choroides dicitur, est affixa, nullis venis aut fibris
 suspensa: deinde jam ostendimus ventriculos cerebri non
 esse velut promtuaria quam spiritum animalium, quæ
 banc glandulam jugi motu vel flatu quodam impellare:
 sed serofus humor per eam cerebri cavitatem, que una
 est, licet in varias partes divisa, defluit per infundibu-
 lum quoddam in subjectam glandulam, que in basi cere-
 bri sita est & pituitaria dici solet. Sensus tamen com-
 munis habitaculum esse partem cerebri interiorem,
 missa de certa sede controversia, exinde quod pars
 candidior nihil aliud sit quam fibræ nervorum expli-
 catæ, conjectare volunt; nec n. ambigunt quin anima
 sensitiva ibi potissimum operationes suas exserat, u-
 bi spiritus majori puritate, subtiliori elaboratione, cer-
 tiore influxus ordine, nervorumque ostiolis sunt potiti.
 Verum Antagonistæ, ingenii acumine non aliis se-
 cundi, illacepsitam priorum illationem postmodum ex-
 stirpare taliter sunt adgressi: Si perfeasibile foret o-
 mnes cerebri partes æquæ in animali vivo, ac in ca-

pote vituli mortui compressas esse, illis manus darent, quod tamen fidem excedit. Multitudo plexus Choroidis arteriolarum, quae se ibi exonerant, eam esse scaturiginem spiritibus abundantem ostendit. Licet deinde nervi glandulam non tangant, cum ita sita sit, ut illis affectis haec inde simul adficciatur, via ad triumphum iis est munita; Quid imò, si omnes nervorum fibræ ex glandula egredierentur, objectorum impressiones essent confusiores. Suspenſa præterea in cerebri meditullio eo sensu dicitur, quod neque latera, neque superior, neq; inferior pars ventriculorum ipsius agitationes suo remorari possint attractui. Est ergo in ventriculis cerebri non tanquam in loco excrementorum: Sed ubi fit separatio eorundem, dum particulæ sanguinis subtiliores à crassioribus discernuntur. Uti prelixè hac super disceptatione conceperas suos nudat Lud: de la Forge (5). Quidquid tandem sit, quod sensus externi ab hoc communi dependant & tanquam circumferentia circuli sese habeant, atque ad hoc tanquam suum centrum objecta discernenda deferant Atticus testis est ipsa experientia: Scil: uti omnes lineæ à peripheria ductæ in centro confluunt: Ita omnes sensus exteriores eorumque phantasmatæ in hoc concurrunt, ita ut ibi sensitivæ potentiae operatio fiat perfecta. Licet a. tam arcta ac concors inter sensus externos & modò nominastum internum sit connexio: Tantum tamen abest, ut inter externos exspectetur, ut potius desperetur; non

n. unus

(5) in not: perpet: ad tract: Renat: des - Cartes part: 3. art: 63. & in suo tract: de mente humana C. 15 §. 27. & sequ:

n. unus alii tanquam judici, ut sensus exteriores sensui communi, suam deferunt dependentiam. Hinc uno sensuum officio suo incumbente, aut nuntium mittente, non reliqui statim operationibus suis intersunt, vel defunt.

S. VII. Materie itaq; in qua sive subjecto, ut festinatio & vires fractæ permisere, postquam immorati sumus, ne ordinis turbati nos piceat, ad formæ considerationem digredimur, eandem hic, quæ in causa materialis arcano adeundo cecinimus, retententes cantilenam: Non formam aliquam propriè sic dictam, sed analogiâ proportionis irradiatam, quâ formalitas, modus ac differentia harum, quæ paginas nostras replent, affectionum inter se & ab aliis dignoscitur, ventilandam submitti. Formalem itaque rationem vigiliae ponimus in eo, quod sensus non minus interni, quam externi automatiæ suas sustineant excubias, dum sanguine in cerebrum sublato hi animælium functionum satellites exstillati novisque restaurations incrementis ovantes cerebri substantiam mollem ac flexilem & ventriculos ejus inter dormiendum valde angustos eâ abundantiam ingrediuntur, ut glandulam pinealem atque totum nervosum systema, quod, dum quies artibus blanditur, quasi exinanitum, colapsum & remissum erat, distendant atque expandant, quo sensuum organa anteò otiosa, excussâ depressione, spiritibus objectorum, in corpus agentium, impressionem ad globosæ cerebri partis incolam, sensum scil. communem, translaturis enixè utantur. Ne quoq; omis- tarum virium de loco in locum metricum nos er-

quas, eas non excludendas sed includendas esse con-
 fitemur, dum scilicet spiritus per nervos & certas quas-
 dam fibrillas, quae ab origine sua ad partes corporis
 vel multam dissitas integræ ducentur, iisque infe-
 runtur, animæ jussa effectui daturi in musculos vol-
 vuntur. Nec inficiati fuerimus locomotivam, citio-
 licet transeat, nonnuquam citra animæ mandatum
 & intentionem, dum animus aliorum ita est distra-
 dus, ut nobis insciis promoteatur, exerceri. Qui ita
 que seriâ estimatione, quid in hanc partem subjici-
 at experientia, pensat, quia similitudini, quâ vigiliat
 cum aquæ in mari vel flumine fluxu componitur,
 eeu plausibili adnuere velit ac possit, animi non sumus
 incerti; deprehendit uero quod vigilantes objecta,
 quæ visu concipi possunt, contemplentur, sonos pa-
 culis recipient auribus, à tactilibus quod moveantur,
 sensibusque internis, subtiliorum ministeriorum fa-
 mulis, non parcant. Qvis verò hæc sine spirituum a-
 nimalium indesinenti per meatus suos cursu expediri
 augurabitur? Somnum a. è contrario in hoc colloca-
 mus, quod sensus omnes externi, & ex internis com-
 munis, quasi ligati pristinis seje abdicant obsequiæ.
 Quod cum ex iis, quibus hæc subjicimus, quodan-
 tenus eluiscat, ne Κράμη δίσεΦθος μωρος θη̄ hæc
 ce notasse sat sit: Verisimile nempè esse cerebri glam-
 dulam inter dormiendum fore minorem, ventriculos
 cerebri & plexus foramina compressione ac angustiora,
 omnes cerebri fibras laxiores & magis vietas, quam ubi
 vigilatur. Quapropter objectorum extenorū actiones
 maxima ex parte ita, ut ad sensum communem non desce-
 rantur

agantur, negliguntur, nec vicissim glandula fibras istas
 eam spirieum copiam aut motu, quô inter vigilandum, de-
 sinare potis est: Spiritus scilicet ex corde in cerebrum adscen-
 suri inopiâ multati, cum magnam eorum multitudinem
 vigilie functiones dissipârant, interceperant, perve alias
 causas debilitârant, nec glandulam diutius turgidam
 reddere, nec cerebri ventriculos dilatare, nec plexus
 maculas diducere, nec cerebri filamenta, quo minus fa-
 tiscant sibi, quodammodo inbereant, dimovere valent,
 ut objectorum impressiones recipi ab eorundem extremi-
 tate una & communicari alteri queant, sicque fibimes
 ipsis, musculos inflaturis, irreprehensue præbeatur trans-
 itus. Contingit quidem sâpe numerò, ut spiritus qua-
 dam fibrarum etiam dum dormimus a se invicem se-
 gregent, & quidem nonnunquam magis quam inter
 vigilandum atque dehinc in musculos quosdam proflu-
 ent, eosque magis quam eorum vicinos, semper in-
 teriori clausos, inflect: Unde motuum istorum, quibus
 animalia somno marcescentia subjacent sunt artifices,
 qui quandoque (quoniam spiritus, phantasiâ illo tem-
 pore per objecta forinsecus non distractâ, neutiquam
 exorbitant neque retroferuntur quin semitam, qua,
 inclinatione ac pronitate eorundem monitrice, decur-
 runt, emetiantur) melius ac κομψότερως, quam si
 vigilarent, sînt. hinc somnambuli ejusmodi effecta,
 cuiusmodi vigilantes, utpote timore aliisque adfectu-
 bus infecti, neqvirent, edunt: ita tamen ut non exper-
 geant h. e. ut reliquias cerebri fibras non idem, qui
 vigilie tempore est, maneat status; quis fibrarum aliis
 ab aliis segregatis, omnes nihilominus, quæ ad aures,
 oculos

oculos, aliumve sensum ferunt, dum interim reliquæ operantur, possunt esse detentæ atque relaxatæ. Proinde tametsi noctambulones durante adhuc somno aliquantis per ratiocinari, aut interrogati nec ineptè quidem respondere possunt: id tamen raro atque ex accidenti solummodo contingit. Cum, si auditum uscipient, non videamus quâ ratione dicantur dormire. Nec quælibet intermissione actioni sensuum interveniens pro somno estimabitur: sed illa duntaxat, quam capillamentorum cerebri relaxatio gignit. Perhæpe evenit quoque, ut perfectâ ratiocinatione atque discursu Somnum illustremus; coctione namque fermè ex toto absolutâ, numerosiores spiritus ad cœsum novocides adtollendum & ne subsidat inhibendum intrant, atque tunc anima, motuum suorum dominat, idem quocunq; vult inclinare potest. Cum autem dispositio, quam somnus supponit, per totum cerebrum est æqualis, somno premimur profundiore sine motu & somnio, Somnus proinde haud male aquæ consistenti adsimilatur; sicut n. aquarum partes, ad palatum Neotericorum, materiæ subtilis mota cessante, arctius, quâm ut alias ejusdem materiæ particulas recipere possint, conjunguntur: Ita nervi fibræ ac musculi subtilissimorum horum spirituum è cerebro & in cerebrum motu internuntiantiū intertrimento fleccentes motu generaliter truncati complicantur. Hinc sensus dicuntur ligati: Ligata e. quâ talia cum motu stare non possunt. Qvia deinde in formalis nostro de Somno conceptu, ex internis sensus communis negotiis acceptabili & ad vires refaciendas compo-

posito discuti otio, diximus, ne quis sibilo explodat phantasiam & memoriam, nec eadem alto involvendae sunt silentio, adhibitâ inter Somnum profundum minusque profundum distinctione. Illo temporis curriculo, quo somno citra somnium fruuntur animalia, memoria est ligata: ubi vero non ita aliè consopiuntur, phantasia & memoria simul sunt libera, ceteroquin dormitioni somnia intermiserere nequirent, cū his nisi phantasia & memoria opitulentur, nulla sint.

S. VIII. Cum vis cogitandi somno indulgentibus à quibusdam concessa, ab aliis verò negata cruditorum animos ad iugium efficitim inflammat, eorundem argumenta ultro citroque jactata hac occasione non sunt consopienda. Toti recentiorum Philosophorum Choro in ore est: animam humanam in profundissimo somno cogitationem non eliminare; quia n. mentis essentiam in cogitando h. e. volendo, dubitando & percipiendo sitam esse magno nisu propugnant, ne avertunculâ ejusdem per somnum quidditate, res destruantur ipsa, eodem mentis ardore totam certaminis planitatem percurrunt. Verba pro ipsis facit Claubergius. Contra quem Thomasius, ut homo cum sententia quaeratur foras, insurgit, cuius potissimas rationes nunc in propositulo habebis(?) : quoniam intellectus noster dependet à sensu, hoc cessante cessat & ille, quo sit ut in somno profundissimo intellectus quoque sit otiosus; si namque propositio illa: anima humana est substantia cogitans de actu intelligatur, ut hic emergat sensus: hominem absq; ulla intermissione naturali quadam necessitate cogitaturum, alias, si hic actus suspendatur, peritum(?) Conf: c, de vig: S. questi: 48. I rum

rum, falsa est & principium petit. Quod si a. Claub: sub-
 intelligat potentiam, ut veram adprobaret Thomasius,
 ita tamen ut nihil inde commodi, ceu opinatur, in senten-
 tiam Claubergianam exundaret, cum à potentia ad a-
 dūm argumentari inconsequens sit consequentia. Hinc
 et si animal non male definitur per corpus sentiens b. e. fa-
 cultate sentiendi instructum. Exinde tamen per quietem
 profundissimam sentire & alioquin perire απροσδιορύσως
 compitares: ita hinc, quia homo est substantia cogitans
 i. e. cogitandi facultate praedita, eum semper cogitare,
 άκόμη ψως ratiocinareris. Sed Thomasius λυθὸν εἴει πε-
 δίον προσκαλεῖ, nec n. alias alatricores Neoterici, da-
 tam definitionem: animal est corpus sentiens, ne tū vi-
 licio redita mendam præsumentes, similitudini de figu-
 lo sumtæ obveniunt, ceu id palam faciet Anton: Le
 Grand (n). Fremebundus adhuc pergit Thomasius: Si
 anima, dum somnus somnium expuens nos incessit, co-
 gitationibus sese macerat, earum somno depulso habere-
 mus conscientiam: sed falsum est consequens E. & ante-
 cedens. Ob id postmodum serio triumphat, quod Clauer-
 gius huic objectioni à se prævisæ non satifecerit tamen si
 aliquid in hæc verba oblocutus est (d): Quod a. cogitationi
 nocturnarum, quas dormientes habuimus, matutinō tem-
 pore non recordemur, id minimè probat nullas fuisse; so-
 lemus enim non modò somniorum sed & cogitationum,
 quas vigilantes habuimus, baud raro obliviisci, licet in-
 terim somniâsse nos, vel cogitâsse certi simus: Quoties
 n. non recordamur cogitationis alicujus præterite adsen-
 sum pertinentis, manifesto id argumento est vestigium
 ejus.

ejus distinctum vel profundum cerebro non esse impressum, quorum alterutrum in cerebro dormientis vel infantis facilè contingit. Id ipsum secum stomachatur Thomasius ulterius: Si sub illo praetextu, quod rerum, quæ tenerimâ ætate nobis contigerunt, oblivio nos corripere soleat, de infantibus, quod cogitârint, cogitationum licet sint oblii, liceret concludere: fenestra quorumlibet portentorum commentis aperiretur. De hinc admiratione suspenditur, quod in tot hominum myriadibus multi licet extiterint, quibus vel minutissima somnia exhibuerit memoria: Nemo tamen adhuc sit datus, cui totam somni, etiam vlorum nocturnorum ignari, vastitatem se cogitando transmisisse, memoriâ revolveare fuerit integrum. Dehinc iste cogitandi actus aut liber fuerit aut necessarius, sed neuter admitti potest. Nec friget Recentiiorum asserti corroboratio, cuius stamina diducit Ant: le Grand (1): *Nihil nobis in somno accidere. Statuminans, quod directè ab anima fit, c:ijus non simus consci:ii, nec retrocommeare hosce loquendi modos: Nos cogitationum nostrarum esse consci:os: Et earundem in posterum meminisse; plus n. re-quiritur ut rei alicujus recordemur, qvàm ut illius simus consci:ii; ut n. recordemur, illius species aliqua vestigia in cerebro nostro relinquet, ad quæ reflectendo nos posse à recordamur: ut a. cogitemus sufficit, si nostræ percep:tionis seu cogitationis simus consci:ii, quod non solùm dormientibus nobis accedit: sed & ipsis pueris in utero materno, cum non dubium sit multas cogitationes eos habere & eorum mentes in ideis caloris, frigoris, titilla-*

tionis & doloris, que ab unione illius cum corpore oriuntur, occupari, quamvis, quæ cogitaverint eo tempore aut passi fuerint, postea non recordentur. Demum si anima cogitatione personum non gaudet, aut cogitandi potestate est spoliata, aut cogitare non vult: Si illud interpretaret illius essentia, in cogitatione posita: sin hoc, quia velle & nolle sunt modi percipiendi & ubi perceptio, ibi etiam cogitatio, illam cogitationes exercere sequitur. Nec plus spinarum vegetum exinde, quod concepimus animam & diabolentem cogitare, pullulat, quam si dicamus: lucis esse assiduè lucere, calorisque esse calidum. Quin & validissimum hinc confabricari possit scutum, quo immane Psychopannychitarum delirium convelleretur. Posterioris hujus sententiae intrepidus, dum in vivis fuit, mansit Vindex B. D. N. Wall: Nos ne videamur φερεῖν τὸ εἰπόμενον neminem illorum de pente dejicimus, satis habentes innocuam nobis reservasse animi conceptionem.

S. IX. Qvia Deus & natura nihil agunt frusta & insuper αἴτια ψεύδεσι αἴτια οὐταν, causæ finalis expressioni non est quod laxemus stylum; Cum n. omnia referenda sunt ad Deum, que sunt a Deo, bujus gloria finis est absolutè ultimus; si quis autem in suo genere ultimus est sospitatio ac conservatio animalium. Unde hi negotiorum ac otiorum circuitus in animalibus, cum tamen motus cœli fluminumque; talis sint necii mutationis, quædam explicationis διπονησιδοκίαν videntur postulare: Ast eò remissior fiet solutionis exposendæ amor, quod intentior fuerit oxigenum animalibus a Deo præscriptū ruminandi ardor:

Quod

Quod careret alterna requie dumibile non est :
Hec reparat vires fessaque membra levat (n).

Quapropter nās ὁ βίος ημῶν εἰς ἀρεστὸν καὶ συχνὴν
διήργηται. Καὶ Διὸς τέλος μόνον ἐγενήθησεν, ἀλλὰ καὶ
ὕπνος ἐνεργεῖ. Καὶ σώζεται μὲν τὸ σῶμα ἐνδεῖᾳ καὶ
πληρώσει. Ψυχὴ δὲ ἀνεστεῖ καὶ πίνω. Perbellè in hanc
rem Poëtarum Aurora :

Otia corpus alunt, animus quoq; pascitur illis,
Immodicus contra carpic utrumq; labor [λ].

Et Statius :

- - - - Vires instigat alitque

Tempestiva quios, major post otia virtus ;
animata n. sensitiva, qvæ ad sentiendum, sese moven-
dum, &c agendum principaliter sunt nata, hanc suam
spartam ampliter exornare decet: At verò citra æ-
rumnarum metum , tandemq; πανωλεθεριας fune-
sum ἐπφάνημα constipata vigilantium onera ἀνευ-
πίνων δετύματος humeris suis aptare nequeunt ; Ce-
rebrum n., qvod certos nutrimenti, rigationis ac qvī-
etis anfractus desiderat, continua intentione & ipso spi-
rituū æstu debilitatum admodum languescit ; nervi e-
nervantur; cor, præprimis a. de homine loquimur, adfe-
ctuū turbinibus, typhoniciq; mærorū insultibus exare-
scens contabescit ; concoctio aliquatenus amandatis spiritis
bus frigescit ; tetra ac exitialis crudites , dū calor mem-
bra fatus fugam adornat, irrumpt , corpus vitio-
sis oppletur humoribus; sanguis feculentior formatur;
spiritus, qui massam sanguineam, ex qua exstlicantur,
imitantur, vapescunt vel evacuantur; demumque in-

tegra animalis machina in præsentissimum conjicitur
discrimen. Hinc adpositè Sveci: Sömnilesa nattere för-
swaga sifwet. Experiuntur id ipsum præ aliis illi, qvì
vigiliis in multam noctem extensis fuliginem lacubra-
tionum imbibunt indeque κακοσόμαχοι plerumque
sunt; licet plebeculae rariores animales vires exercendi
impetus hanc ægritudinis feritatem compescat (μ). Si-
a membra laboriosioribus occupationibus lassa ac ex-
sangvia somnus, ὅσις περὶ καρδίας σώματος σωτηρία, curat,
sensus non sine lætitia sua agitabunt halcyonia; cere-
brum solita spirituum dexteritate turgidulum ani-
mam non ad spem modò sed etiam ad quæ faustè
peragendarum functionum erigit; Cor passionum
impulsibus ereptum Syncope ac diastole suâ sanguini-
mem, collega calore ac fermentatione, defecatio-
rem, ut singulis membris idoneum nutrimentum
arteriæ admetiantur, egerit, artus ob diurnos æ-
stus aridos irrigans; digestio, qvia calor, & spiri-
tus, ut demum prono quasi alveo in sensuum or-
gana reliqvasque partes se diffundant, colliguntur,
optato non frustrata eventu, cruditatem exesse man-
dat. Atq; ita animal, sub spirituum qvâ divinâ, ne-
scio, opulentia, vigore ac perniciitate celebrium, lu-
minis in morem diffusorum, novas, repentinæ, mi-
gasque vites effabricantium patrocinio, excubiarum
viibus ritè defungi potest. Brevissimè: Somni utili-
tatem decantat concoctio prima seu chylificatio; fe-
riante n. facultate animali, naturalis è validius o-
peratur, ita ut ejus κοπέλει hujus dicas κοπᾶν. Ean-
dem collaudat concoctio secunda seu sanguificatio.

Hanc celebrat soctio tertia, quam calor communi-
catus per τερέθρου, ἀλλοίωσιν, συγκόλλησιν seu τερέ-
θρου καὶ ὄμοιωσιν mixta in modum promovet. So-
nni usum magnificat sensatio, dum animalia quæli-
bet à somno, jacturâ spirituum præventâ, robustiora
& ad stationes suas expeditiora surgunt. Hunc com-
mendat Tertullianus (v): *Somnus, inquietus, est recrea-
tor corporum, redintegrator virium, probator valetu-
dinem, pacator operum, medicus laborum, cui legitia-
mè fruendo dies cedit, nox legem facit, auferens et
jam rerum colorem.*

Hic hominum pellit curas & fessa diurno
Membra labore levat, revocatq; in corpore vires,
Quo sine non potis est quisquam producere vitam.
Est etiam adflictis magnum solamen & omni
Optandum voto interdum, præcordia quando
Angit amor, vel morbus atrox, vel casus acerbis:
Tum melior gemmis, tum fulvo est gratior auro.
Sed non nisi moderato magnificos hosce titulos de-
stinatos esse Tibi imagineris;

Multa insert etenim damna & caligine quadam
Obducit mentem morbosq; inducit & ipsum
Enervat corpus quoties sine lege modoque
Sumitur & nimium torpentes occupat artus.

Causam adglutinat Keckermannus: Dum post iustum
sonni tempus alimentorum halitus sunt absunti, neg-
tamen eò secius animal somno indulget, alii excremen-
titi, quos natura aliis viis excernere debebat, in cere-
brum atterabuntur, ibi spiritibus animalibus permiscen-
tur ac implicantur, unaq; cum illis cerebri ventriculos.

(v) Lib. de anima.

qui sensuum sunt, officinae, subeunt eosq; ita inquinans
se, his instrumentis laetis, ipsi sensus & in primis me-
moria debilitetur, variisq; morbi gignantur (ξ). Qvam
ob rem vigilia & somnus inter sex non naturales cau-
sas (quarum genuinus cumq; recta ratione conjunctus
usus cuiuslibet crasis foveat atque magna ex parte sa-
nitatis ac longevitatis est faber: Abusus vero noc-
rum infirmitatis, morborum ac mortis lenocinium)
reponuntur a Medicis. Qvorum vertex παμψηΦει di-
ulgat: ὑπνος, ἀγευστικα, ἀμφόπερ μᾶλλον τα με-
τέις γενόμεναι κακον. E.

Si tibi deficiant Medici Medici sibi fiant

Mens vigilans, bilaris, somnus modemus & apes.
Taceendum jam, præmonitore discursus circa, qvam
cadaverosas ac monstruosas facies dispiciendas sinistro
vivendi modo haec affectiones adulteratae bono pu-
blico ostentent. Idcirco Agesilaus hancce deleturus
maculam voluit & δεωσότη ἀλλ' ἀρχεμένη ψώτ
περίχεων ξεῖναι κοιμήσει (o).

Semper ubiq; tenens alia sibi mente repōsum:

Οὐ ξεῖνον εύδειν βοληφόρον ἄνδρα.

Mittamus etiam qvam graviter sacræ pandectæ in de-
fidiæ mancipia invehantur Prov: 6. v. 6. 9. 10. 11. & aliis
locis innumeris, imò segnitie diffluentium lucrum re-
ferunt: קרוּם לְבָשׂ נוֹמֶח fragmenta sive lacera
vestimenta dormitionis indumenta (π). A quo non ab-
horret Svecanum adagium: Den som soffver det röda
af Solen / han soffver det feta af Råhlev.

*S. X. Dispiciendum ulterius esset, qvamdiu ac ubi
ho-*

hominibus præfertim Vigilandum ac dormiendum sit, ni
 Βιβλίων κήποις καί γε κρήποις, ἥτις τὸ τὸ παιδεῖας ἐστὸ^ν
 ὄργανον, nos destitueret, τειχί; substratae asperitas pro-
 ptemodum deterreret: Si itaque leviora tantum à nobis
 tangantur, quæque alterioris sunt indaginis subactio-
 ribus referuntur, est quod Nobis περιτιασαμένοις
 B. L. condonet: nec v. dormitionem de jure & actu tunc,
 quando pietatis exercitia sunt urgeuda, pulpita sacra
 divinò zelò repletis Præconibus resonant, rostra
 facundiā delibutis Oratoribus superbiunt, scientiāve
 circumfusis exsultant Præceptoribus,

Qui fundunt claras sapientis pectoris artes,
 Conventus actusve subtilitate, utilitate ac necessitate
 secundi vigent, esse inhibendam, Vigiliamq; admitt-
 endam, ne πλυνθεγμοσύνης πλοκὴ nos constringat,
 hortari nostra refert: id solummodo nobis relictum
 esse arbitrantes, ut de iis, qui vel statim, postquam cibo
 se ingurgitarunt, vel paululum si detur intercapelinis,
 decedentem diem noctemve somno aut vigilā anticip-
 pant, paucula intertexamus. Salutem itaq; suam in con-
 silio habere judicandi sunt illi, qui ubi præasi sunt, ho-
 ras vigilaces eligunt, non tamen cum vehementioribus
 agitationibus aut motibus conglutinatas; aliqua n.
 stomacho, qui cibum jam complexus est, ne per vehe-
 mentiorem motum os ejus patefiat, vigilæ consors
 impertienda est quies. Pueris ac ephebis lusus, deambu-
 latiunculæ, certamina, palæstrarumque exercitatio-
 nes adeò non sunt ejurandæ, ut potius subsecutarum
 actionum non sint funera, sed scenota; isto n. pacto,
 suæ per mediocrem motum calore, costie non jejunè

peragitur. Neque tamen hoc ipso, ut fervidiores cerebri labores tuburcantes excipiunt, v. gr. ut qui studiis suum dederunt nomen, à mensis ad Musas immedia-
tè transcendent, sumus consultores s qui namque ita in-
desides serviunt Minervæ ne minuant nervos h.e. eosdem
spiritum abitu ac dissipatione detumescentes conficiant,
sensusque stupefaciant, videant. Inter cœnam & somnū
pariter modicum interstitium jucundâ ambulatione, ut
cibus ex orificio descendat, iplumque claudatur, dele-
nitum linquatur. Nux ~~eu~~ uata v. seu lucubrations post
cibationem vespertinā tanqvā facunda atq; fæcunda no-
ctiū savia lecū in Museū introducere execrantur illi, qui
spem incertā certō damnō emere actu dedidicerunt; ut ut
n. eorū, qui cū Platone cœnare, nonnulli postero die benē
habeat: Hoc tamē vix ac ne vix quidem procedet, nisi cau-
sē magis, qm̄ lautē ejus abligurierint cupedia; ceu n.
Ex magna cœna stomacho fit maxima pœna:

Sed est nocte levis si fieri ista brevis: Ita μετωνυμία
vñcteρ γνῶν si nimis avidè aveas delicium, παρεξησμῶν
paveas illicium: Icil: hujusmodi παννυχῖστη corpori se-
vē & coevi à parte post, quamdiu Φυτικὴ est, esse solent
morbi, cumq;e æconomiam animalem lamentabili nobil-
litārunt metamorphosi, per dolium Danaidum, quod in-
fundunt, effluit. Symptomata a., quibus illi, qui studiis,
ut emoriantur, immorantur, sunt obnoxii, freqven-
tiora sunt: Spasmi, desipientia, scotomiae & vertigines;
sangvine n. in corde deficiente, spiritus quoque sua pre-
muntur paupertate, & qui in cerebro jam adsunt, sca-
turigine suppressā, neq;e nervos peragrare neq;e in-
certum ordinem cogi possunt. Pueri junioresque, illi
potissi.

potissimum, quibus præcœia sunt ingenia, hoc animo ex-
pendant, quod partes illæ spirituosa ac vegetiores per
bujusmodi importunum opus avolent nec revolent, quod
remanet vappidum, iners ac aquosum est, quod etiam an-
tique venustatis non oblitus Poëta Ovidius innuit:

Extenuant juvenum vigilæ corpora noctes.

Quam proposito erga valerudinem suam cauti sint illi,
qui simul ac corpora escâ refecerunt, somno etiam cu-
rant, paucissimis est enucleandum. Atq; ut in offendô
pede progrediatur, non omnium somnus meridianus
æqualiter suffragium prodigit; qui namque alterum pe-
dem in cymba Charontis habent, atq; *βαρύμενοι σε-
νάζοντες ίδη καταγόντες θυνητὸν ψυχὸν τὸ ζωῆς*, in ro-
gas teniles non censemunt injuriâ, si postquam cibati
sunt, non tam cubando, ne diutius quam ipsis proficit
reqviescant, sed si vires ita tulerint, cubitis aliisve inni-
tendo nictationibus immineant, quo spiritus liberio-
res, sensibus aliis non oneratis, ventriculi coctioni,
quæ ceteroquin lenta est, famulentur (ρ): qui v. ætate flo-
rent integriore, raro sine noxa meridianuntur. Ratio an-
tiquorum hæc est: Ventriculus eorum olla adinstar i-
gni impositæ æstuat ac fervet. Idecirco evaporationes im-
puræ, quas vigilantes per pores cutaneos expellere so-
lent, in cerebrum elevatae cum spiritibus animalibus mi-
scentur, somnumque turbulentum progenerant, omnes-
que artus torpore inficiunt (σ). Unde istiusmodi quie-
tem flatus, cruditates, pandiculationes, tumores, catar-
chi, capitisque dolores comitantur, perque istam orga-
na exarmantur, torumq; corpus multifaria calamitate
multatur, ita tamen, ut sine maiori damno diu eidem

adseris & rusticis, per corporis ludores & labores vi-
pores domantibus, obrepat, nec subtileendum in vul-
gus de hoc somno quod abiit distichon :

Febris, pigrities, capitis dolor atq; catarrbus,

Hec tibi proveniunt ex somno meridiano.

Id tamen, quod cibus in ventriculo non secus ac in olla
ebulliat, non aqvè Recentiores delectat; sic namq; sto-
machus ad arbitrium eorum tympani instar exten-
deretur, hominesque statui illacrymarentur a mero. De ce-
tero ordini ab ordinis Autore sancito ut nocte quiescamq;
die sensus distringamus, obtemperare est consultissimū; no-
cturnæ n. tempe statis frigiditas, humiditas, tenebræ atq;
silentium animalia ad dormiendum quasi hortantur, dū
per ea non stat, quò minus spiritus animales placentur
atq; consoliantur. Sic namq; somnus, à turbulentis cir-
cumstantium motibus non praecilius, concoctionem non
tantum suspicatò inchoat, sed etiam inchoatam faustus
consummat. Hinc auroram Musis amicam hilares salu-
ramus dulcissimi quiere & si quid matutino tempore
memorie mandamq; vel mente revolvimus, firmius qmā
reliquo diei decursu inherere persentiscimus; illis namq;
horis cerebrum est liberum, nullis adhuc rerum vesti-
giis præpeditum. Qvò etiam facit, quod cerebrum ma-
nè vaporibus, peracta ciborum coctione, non astuans
fibras porrigit expeditiores & agiliores ad ejusdē motus
ac novam affectionem induendum: sin a., quod qvan-
dòq; non sine fastidio est subeundum, noctu è somno ex-
citetur, & licet oculi deinceps claudantur, defatigatio
tamen & torpedo calidum desertuos nidum gravent
censendum est (si absq; ue allorum strepitu, tumultu aut
conscientiaz asperioribz crabronibus somnus sponte fu-
erit

erit discussus, quia concoctio, cum primū evigilabamue,
 suum nocta erat complementum, spiritus restauratio-
 nem consecuti, excrementa etiam vel dispersionem vel
 ad sua receptacula propulsionem fuerant adepti: neq;
 tamen eō secius eidem emancipamur) spiritus crassus
 illis ac excrementitiis vaporibus involutos pigescere
 ac obtorpescere. Aliud deinceps non videbitur aptius,
 qvām commodum dormientiū vel dormiturorum situm
 in conspectu dare: Ast qvo pacto quis se somno praepara-
 bit pronoe, supino, an in latus reclinato corpore? in
 diversa abeunt eruditii; alii namq;, qvod dextro latere
 primū, ne os ventriculi hiet, cor prematur, ejusq; motus
 sufflaminetur, ad cubandū sit, docent; nonnulli sinistro,
 ut ventriculus, qui versus istam partem est capacior, fo-
 veatur recumbendum esse dicunt; Arist: ēπὶ τῷ δεξιῷ
 κατεκμένοις μᾶλλον ἐπέχεσθαι ὑπνον. Οὐτὶ τοῖς δὲ
 αερεσί κατεκμένοις ἐγενόπειν autumat (τ); ceteri
 nihil interesse, dextris ne an sinistris costis lumbisq; ful-
 ciatur, obtendunt; cum cor, si sinistrorum vertatur,
 sensibili pressione aut motu retinaculis non arctetur (υ).
 Supinus ut, valetudinarius præcipue, somnum oppetat
 dissuadetur à non paucis, cum Ephialtes seu incubus
 Svetlicè Mara dorso incubantibus saepiuscule insultet.
 Tali recubituī refragatur Hermannus Follinus, eum-
 dem caput nervosq; offendere, paralyxin, apoplexiā
 & calculū nutricari produntians (Φ). In ventrem pro-
 cumbere est brutorum sectari velle indolem. Superior
 corporis pars servata majorum more pulvinis ac cervi-
 calibus, ne perversus iste decubitus diaphragmati, mo-
 tui respiratorio aliisq; partibus qvid moliatur infensi,
 modi-

(τ) *Probl. Secti; 6.* (υ) *B.D.N. Wall: [Φ] in Amuleto Ant. c. 6.*

modicè attollitut. Deinde seniō confecti, qvi freqvētiū siccī & cogitabundi sunt redundantesq; falsā capi-
tū pituitā, spiritus minūs qviescere sinunt (χ), molliori
accubitaliū adparatu membra νευκρωμένα ad qvietem
alliant, imitati senem ab Homero descriptum (ψ):

- - - ἐπὲ λέσσιτο Φάγοιτε

Ἐνδέμεναι μαλακῶς, οὐ δικῇ εἰς γερήλων.

Ut lavit sumisq; cibum, dat membra sopori

Mollibus in stratis, vacuis curaq; metuque,

Corpora ceu prodest senio confecta foveri.

Deniq; sub Jove frigido somnos captare ob vaporum, li-
beriū extra tecta grassantium, petulantiorem impul-
sum, tum etiam aliorum qvorumvis, in capita dormi-
entiū insidias parantiū, insultus sine submonitione qvi-
libet devirabit. Ad Lunæ radios somni cōpitationem de-
hortatur Kippingius [ω]; cum hujusmodi somnus capitū
sit nocivus, cò qvod luna, τρεφυτικῶς humorū Domina
adpellata, caput dormientis percellat, vaporesq; elici-
endo uniat, unde cerebri existit pondus, à quo velut
crapula gravatur homo: Licet discessus atq; dissensus
Recentiorum hac in re nos non prætereat. Domicilia
demum opere vel situ edita depresso ac humo paludosæ
immersi etiam in cubatu, si sors ita ferat, ne creberri-
ma ἔχαρις uidis palustribusq; locis ingenita qvid
adversi machinetur, anteferre præstat. Qvamdiu po-
streū vigilandum aut dormiendum sit exactè definire
nostrī non est arbitrii; qvamvis v; qvidam 7. vel 8. ho-
ris coctionem, ultra qvam somnus protractione
nutrīminis & annorum diversitate & ipsa diver-
sas subeat limitationes, statā atq; canonicā somnum vel

incipiendi vel finiendi horā non determinatā, lecto se
 tunc, qvando sensuum aliorumqve organorum opera-
 tiones tempestiva efflagitant laxamenta, committere:
 rursumq; cessationem istam, cum, digestione ritè exa-
 ctā, spiritus animales, à sanguine tempore somni pro-
 ducti, tam copiosè sunt refecti, ut reciso sufflamine
 nervorum ductus possint patefacere tantum, quantum
 ad sensationem & motionem reqviritur, dispellendam
 esse à Phœbō colligimus. Ad exitum deproperantes li-
 men ejus *somni præternaturalis* specierum nudā recen-
 sione distingvimus, πεπονιλοια Lethargiæ seu veter-
 no delatā, qvi gravedinem atqve stuporem parit ea
 propter, qvoniam materia morbum inducens, quam
 medici frigidam pituitam esse putant, multi humoris in
 cerebrum exæstuantis, illiusqve madefacti ventriculos
 occupantis, est nutrix; unde talis *somnus* profundus
 non modò sensus exteriores ligat, sed etiam omnium
 memoriam abolet. Unde pestis eadem corruptos so-
 mnolentiaque correptos citius, si te quieti dedant, na-
 turā remissiūs lui resistente, debellat. Lethargo pro-
 ximum est *coma*, qvod in *vigil* & *somnolentum* dispesci-
 tur. *Vigil* oculos claudendo *somnum* simulat, ita ut illo
 pressi *vigilia* ac *delirio* adfligantur atqve drepente ob-
 tactum levissimum oculis apertis torvè contuentes illi-
 cò *somnum* repetant: *Somnolentum* v., aliàs *cataphora*
 vocitatum, itidem *somnus* profundus est, cuius patien-
 tem si exercefeceris, oculos aperit, datoqve responso,
 denuò repente profunda *dormitione* abripitur. Hisce
 succedit *Carus*, *somnus* qvidem à febri immunis, præ-
 nominatis tamen altior, quo degravatus sine responsi-
 one difficulter luminis orbes revelat, sensu tamen, si

conceutatur, & responfione manente integrâ. Num-
 ro ultimus est noctambulus, qvi qvidem non nocet, præ-
 terquam qvod hominem, quem obſidet, ad surgendum
 & πλωτρόπως oberrandum vi adigit, ita ut nocte intem-
 pestâ gravi sopore adqviescens oculis clausis ē lecto se
 proripiat, dormitorii fores recludat, angulos ædium
 circum vagando venetur, imò fastigia murorum ac tecto-
 rum conſecndat atqve hinc imperterritè perreptas
 sis demum non segnius, niſi nominetenus inclametur,
 turum deſcendat atq; in lectum ſe recipiens, qvod re-
 ſtat ſomni aſtorum immemor transfigat. Reliqua, quæ
 adfectionibus hinc nostris ulterius ſcenerarentur lu-
 men, materiæ ſubtilitas rei que numariæ rara difficultas
 absorbent. Conſitemur ingenuè huius huic ſcribendi
 generi viam ſtachum movendi poſſe inesse: Qvi ta-
 men occupatiuncularum noſtrarum, aliorum minifte-
 riis, neceſſitate magistrâ, à teneris addictarum, vicem
 devit, terci aut emaculati qvid à nobis in lueem non
 prodiſſe æqvō, ceu ſperamus, feret animo. Prætereà
 cum ea ſit ingenii humani labes, ut non, qvod videre
 vult, ſemper videat, Tuam, B. L. modiſtorem cenſu-
 ram, ſi non cuncta ex Jovis tabulis ſint decerpta, studio-
 ſe imploramus. Qvod ſupererit, dum placida pulmonis
 ſpiracula, molles arteriarū tremores & qvandaq; repe-
 ſiti Rhonchi tenuè diſcrimen, qvod per ſomnum, ut eun-
 dem à morte dirimant, objiciunt, committent atq; ita
 mortis præludium excipiet vitæ exodium, tempusque
 ḥrmah שבה יהונְזֶה tempore earens, ſublato clamore
 temporis molitiona demolietur

אלחנן חאורה עינונו פן – נישן המורה